

SPELEO

72
2017

SPELEO – svazek č. 72 (říjen 2017)

Vydala: Česká speleologická společnost, předsednictvo, Na Březince 14, 150 00 Praha 5

Ediční rada ČSS: Tomáš Bohanes, Pavel Bosák, Jan Flek,

Milan Geršl, Jiřina Novotná, Petr Polák, Tomáš Mokry

Předseda ediční rady ČSS: Milan Geršl.

Grafická úprava a sazba: Libor Jelínek, trivía, Brno.

Zpracování pro tisk: Adobe InDesign CS3.

Vytiskla tiskárna D+H Veverská Bítýška.

Náklad: 1400 výtisků.

Vychází nejméně 1x ročně.

ISSN 1213-4724

SPELEO

72
2017

ISSN 1213-4724

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA	2
Komentář předsedy – <i>Marek Audy</i>	2
DOMÁCÍ LOKALITY	4
Opilecká jeskyně – nové prostory v Albeřické jeskyni – <i>Radko Tásler (ZO 5-02 Albeřice)</i>	4
Jestě nepřišel jejich čas – <i>Ladislav Slezák</i>	8
ZAHRANIČNÍ LOKALITY	10
Rojstnodnevo brezno (–92 m, Slovinsko, jz. Kras, mapový list Komen 23) – zpráva o objevu – <i>Michal „Cimbál“ Hejna (ZO 1-02 Tetín), Martin Vitek, Robert Šamonil (ZO 6-02 Vratkovský kras), Samo Milanič (JK Temnica)</i>	10
PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ	13
Za pseudokrasem (nejen) do Španělska – <i>Josef Wagner (ZO 7-01 Orcus)</i>	13
Průzkum historických sklepů v prostoru bývalého hradu v Týně nad Vltavou – <i>Petr Hanzlík (ZO 2-02 Šumava)</i>	17
Tajemství místního názvu důlního díla odhaleno aneb kdo byl Rodrigo (Rodriguezův hrob, Černná ve Slezsku) – <i>Jiří Kupka</i>	23
Odhalení pomníku „jeskyňářům v uniformě“ (Novelo, sz. Kras, Slovinsko) – <i>Michal „Cimbál“ Hejna (ZO 1-02 Tetín)</i>	28
KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY	31
Co se dělo na Holštejně – <i>Evžen Zámek (ZO 6-15 Holštejnská)</i>	31
Bitva o jeskyni Lidomornu skončila smírem, speleoferáta se z jeskyně odstraňuje a spodní patro jeskyně Koňská jáma nebude zpřístupněno pro veřejnost – <i>Tonda Tůma</i>	31
K pověrám o netopýrech – <i>Michal „Cimbál“ Hejna (ZO 1-02 Tetín)</i>	32
POZOR Termín uzávěrky příspěvků do sborníku Speleofórum 2018	35
Šotek ve Speleu 70	35
SPELEOLOGICKÁ ZÁCHRANNÁ SLUŽBA A TECHNIKA	36
Pozor na důlní vody aneb proč používat barevná lana – <i>Lukáš Falteisek (ZO 1-02 Tetín)</i>	36
TROCHA HISTORIE	38
Aktivity v Moravském krasu po druhé světové válce – <i>Rudolf Musil</i>	38
Co by krasoví znalci měli vědět – znáte bratry Škorpilovy? – <i>Antonín Tůma</i>	49
Jestě jednou k Amatérské jeskyni – <i>Ladislav Slezák</i>	51
VÝROČÍ A VZPOMÍNKY	53
RNDr. Jan Himmel – 80 let	53
Vzpomínka na pana Arnošta Hlouška – <i>Zdeněk Cihlár (ZO 6-05 Křtinské údolí)</i>	56
20. výročí traverzu přes Zádielský Kaňon	58

Fotografie na obálce

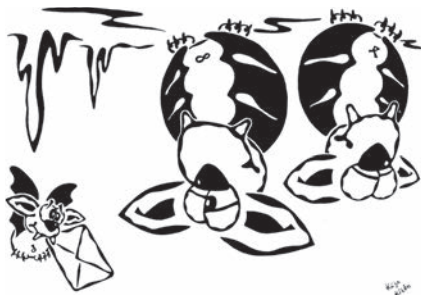
Titul Aragonitové formy v jeskyni El Soplao (Foto J. Wagner)

Strana 2 Foto 1 a 2 Drobná výzdoba v Opilecké jeskyni (Foto R. Tásler)

Strana 3 Foto 1 Lano téměř přetřžené statickou zátěží v místě, kde bylo dlouhodobě v kontaktu s kyselou důlní vodou.
Pahýly jsou srovnány přibližně do původní polohy. (Foto L. Falteisek)

Foto 2 Detail poškození opletku lana s naprostým rozpadem bílých vláken při zachování barevných.

Strana 4 Foto 3 a 4 Geopark De La Costa Vasca při odlivu (Foto J. Wagner)

Zprávy z předsednictva

Komentář předsedy

Marek Audy

Jak všichni víte, v polovině července proběhl v australském Sydney 17. mezinárodní speleologický kongres (ICS). Vzhledem k odlehlosti místa konání však byla účast poměrně nízká. Další kongres proběhne v roce 2021 v nedalekém francouzském Lyonu. Věřím, že to bude skvělá příležitost i pro členy ČSS navázat mezinárodní kontakty nebo jen využít příležitosti a navštívit významné francouzské jeskyně.

Důležitou událostí každého ICS je volba členů byra UIS (výkonného výboru Mezinárodní speleologické unie). Jak už někteří z Vás jistě zaznamenali, nově se stal viceprezidentem neboli místopředsedou UIS Zdeněk Motyčka.

Na kongresu se také uděluje řada cen za významné počiny ve speleologii. Jeden z diplomů byl letos udělen účastníkům výzkumu v Hranické propasti za objev nejhlubší podvodní propasti světa. Pro Českou speleologickou společnost je to čest. Gratulujeme!

Je to již rok, co se stala v jeskyni Lopač vážná nehoda s řadou zranění. Při výstupu z jeskyně došlo z neznámých příčin k pádu osoby z pevného žebře. Postižený následně strhl několik dalších lidí pod sebou. Ti svými těly zmírnili 28metrový pád a s největší pravděpodobností i zachránili život první osoby. Při akci nebyly porušeny bezpečnostní směrnice České speleologické společnosti, ani z postižených nikdo nepodal žalobu. Do kauzy se ale zapojila řada státních úředníků. Vyšetřit takto vážnou nehodu je samozřejmě jejich povinností. Překvapuje mě ale, že stát se za každou cenu snaží určit viníka nehody. Hledá ho byrokraticky a velmi komplikovaně, objednávkami odborných posudků, revizemi...

Podíváme-li se na tuto kauzu z nadhledu, je smutné, že se ze slovníku dnešní doby vytratilo sousloví „nešťastná náhoda“.

V této souvislosti připomínám všem návštěvníkům jeskyní nutnost znalosti našich bezpečnostních směrnic, které předsednictvo České speleologické společnosti doporučuje dodržovat při provádění jakékoliv speleologické činnosti. Naleznete je na webu ČSS v sekci dokumenty.

Jenolan Caves, Austrálie (Foto Z. Motyčka)

Domácí lokality

Opilecká jeskyně **– nové prostory v Alberické jeskyni**

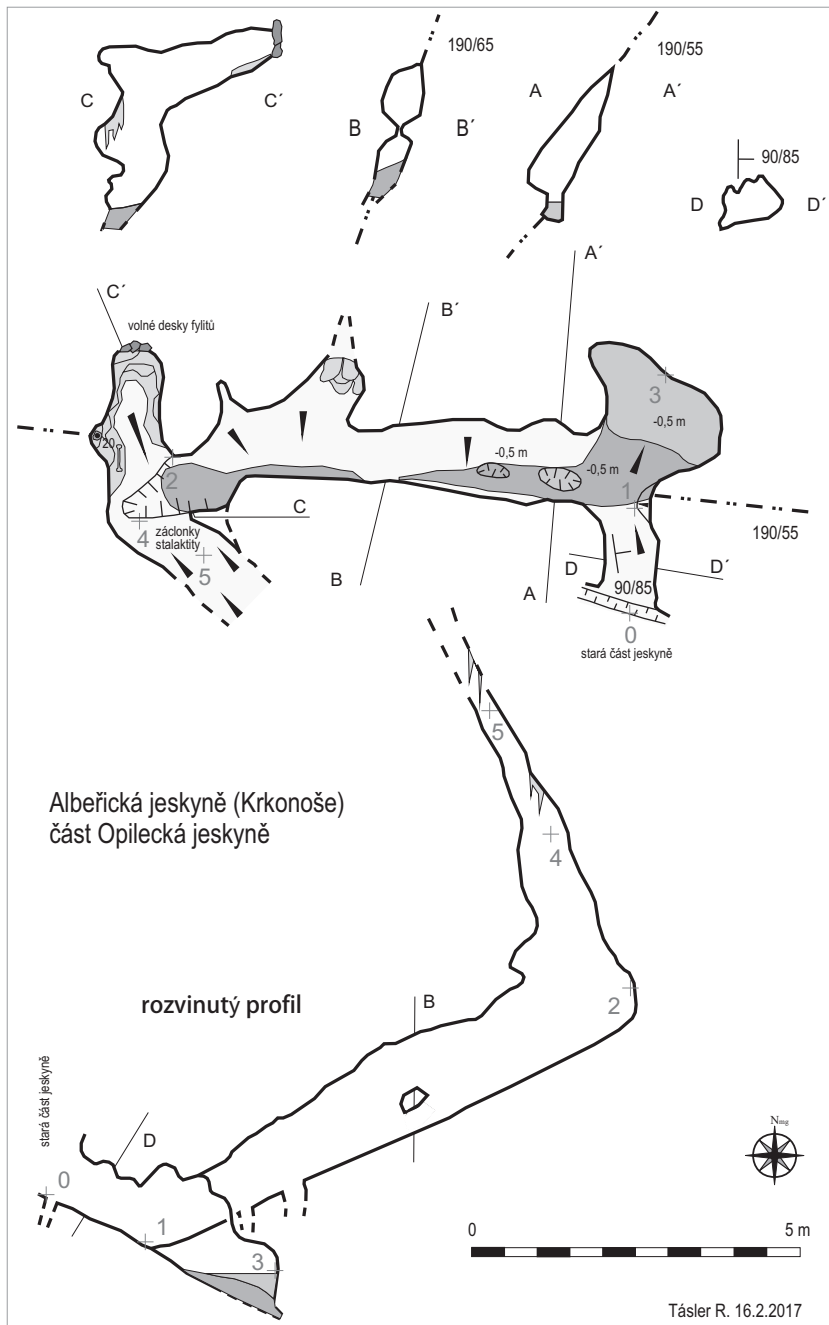
Radko Tásler (ZO 5-02 Alberice)

Nebývá zvykem, aby se v takovém minikrasu, jako jsou krkonošská tělesa vápenců, podařilo objevit 17 m nových prostor bez jediného kopnutí. A přece se to stalo. 16. 2. 2017 se otevřel Malý sifon do Opilecké jeskyně. Opravdu jsme nemuseli ani hrábnout, jenom 45 let čekat.

Nejnižší vodní stav byl zaznamenán 21. 11. 1972 v době, kdy průzkum Alberické jeskyně prováděli speleologové z Bozkova. V té době jsme sice s bráchou a tátou do jeskyně nahlédli, ale alberická skupina ještě neexistovala. Tenkrát se otevřel malý průlez v koncové části jeskyně a jeden z účastníků průzkumu, pravděpodobně to byl Mirek Braun z Poniklé, se úzkým okýnkem protáhl do suchého pokračování. Mirek bohužel již nežije a nemůžeme ho vyzpovídat, ale traduje se výrok, kterým objev okomentoval: „Ty vole, krápníky!“ Bohužel z nedostatku času to bylo jen nahlédnutí a dál do prostory nevlezl. Podrobný průzkum se měl uskutečnit až za několik dnů. K tomu již však nedošlo, sifon se opět uzavřel.

Alberická jeskyně je svojí celkovou délkou 250 m nejdelší jeskyní v Krkonošském národním parku. Některé části však dosud nejsou zmapovány a průzkum prostor trvale pod vodou není dokončen. Skutečná délka tedy bude ještě větší. O jeskyni byla publikována řada článků a prací (např.: Kirchberg E. 1896; Hýsek J., Řehák J. 1971; Řehák J., Hýsek J. 1974; Tásler 1983). Nejpodrobněji je jeskyně popsána včetně nevybádaných problémů v pracích R. Táslera a kol. (2014) a R. Táslera (2015). Zde o Alberické jeskyni tedy jenom stručně.

Jeskyně leží v Horních Albericích ve východních Krkonoších v bývalém Bischofově lomu v úzkém pruhu metamorfovaných vápenců. Lom je součástí

I. ochranné zóny KRNAP. Jeskyně začíná velkou vylámanou komorou s pozůstatky zřejmě většího jeskynního systému.

Vlastní přírodní část jeskyně lze zhruba rozdělit na čtyři části. První část je nazývaná jako „stará jeskyně“ nebo „střední patro“. Lomařům byla jistě známá. Jsou zde největší chodby a dómy, které jsou z části zařícené. Tyto zhruba vodorovné partie jeskyně v severní části prudce klesají k Mramorovému jezírku. Odsud pokračuje jeskyně severním směrem již pouze pod vodou v hloubce cca 15 m poměrně širokou chodbou s úzkými průlezy. Několik metrů západně od Mramorového jezírka je velmi úzký průlez, zvaný Malý sifon, do popisované Opilecké jeskyně.

Druhá část, „spodní patro“, je převážně soustava úzkých chodeb a plazivek. Se středním patrem je propojeno krátkými šachtami a Velkou mramorovou propastí. Horizontální propojení jednotlivých šachet bude pravděpodobně i pod vodou, ale dosud se podařilo prokázat spojení pouze Mramorového jezírka a Velké mramorové propasti. Třetí část jeskyně představuje soustava úzkých komínů a vodorovných plazivek s jednou rozsáhlejší prostorou. Zcela samostatnou je čtvrtá část jeskyně nazývaná Nová jeskyně. Tvoří ji plazivky ve dvou patrech propojené šachtou. Se starou částí („středním patrem“) je Nová jeskyně spojena pouze v jednom místě extrémně úzkým průlezem.

Vstup do Opilecké jeskyně – Malý sifon – je krátká chodbička na první pohled eliptického průřezu s výrazně korozi vypreparovanými lištami mramorů po foliačních plochách 90/85. Tyto plochy jsou charakteristické více méně pro celou Albeřickou jeskyni. Hlavní chodba Opilecké jeskyně je vyvinuta na výrazné poruše 190/55 až 190/65 a tvar chodby je na ní výrazně závislý (řezy A a B). V její stropní části jsou stropní kapsy. V podlahové části je patrné, že dutiny pokračují pod průleznou část chodby, ale jsou ucpány sedimenty s vodou. Na západním konci chodby pokračuje Opilecká jeskyně jižním směrem, tj. nad prostory staré Albeřické jeskyně, strmě ukloněným komínem průlezným do výšky necelých tří metrů. Ve vlastním komíně i ve vyústění do hlavní chodby je nejbohatší výzdoba v podobě tenkých pestrobarevných záclonek a stalaktitů do délky až 25 cm (foto 1, str. 2 obálky).

Na západním konci hlavní chodby (u bodu č. 2) je krátká odbočka s drobným stalagmitem, náteky sintrů a drobnými kůstkami netopýřů (foto 2, str. 2 obálky). Odbočka končí na severním konci miniaturním závalem. Jsou zde patrné drobné desky fylitů. Detailní průzkum se bohužel nedal provést. Leda, že bychom totálně zdevastovali výzdobu. Mezi balvany byl cítit průvan, což bylo značné překvapení. Očekávali jsme rychlé zadýchání malých prostor a ono nic. Průvan se zřejmě nabudil až po otevření Malého sifonu a teplota u Mramorového jezírka spadla z průměrných 7 na 4 °C. Zimující netopýři se rázem odstěhovali.

Situace s průvanem je nám dost nejasná. Nad touto částí jeskyně je hranice horní lomové etáže a původního terénu, tedy přes 30 m vápencové hmoty. Buď je zde opravdu klíč k pokračování Albeřické jeskyně severním směrem, což geofyzika moc nepotvrzuje, nebo se nám průvan nějak vrací nad starou část, což by potvrdzoval i hřbitov netopýrů, a jsou zde ještě volné prostory. Zcela zvláštní je i výskyt drobné pestrobarevné výzdoby, nejbohatší v Albeřicích, která ale bývá velmi často zaplavována vodou.

Nové prostory jsme stačili během dvou akcí prozkoumat, zmapovat a narychlo nafotit příručním „záznamníkem“ (obr. 1). Další akce na odebrání vzorků a fotografování s kvalitním fotoaparátem se už nekonala. Sifon se opět uzavřel. Tak zase za 45 let. Nebo to vyčerpáme!

Literatura:

- Hýsek J., Řehák J. (1971): Zpráva o dosavadním průzkumu jeskyně v Albeřicích. – *Krasový sborník*, 4: 41–46. Praha.
- Chvátal J. (1954): Málo známá jeskyně v Krkonoších. – *Československý kras*, 7: 62–63. Brno.
- Kirchberg E. (1895): Tropfsteinhöhlen im Riesengebirge. – *Der Wanderer im Riesengebirge*, 15: 136–137.
- Kirchberg E. (1896): Noch einmal die Tropfsteinhöhlen bei Albendorf. – *Der Wanderer im Riesengebirge*, 16: 12–13.
- Krutský N., Čtyroky V., Cmutová M., Růžička T. (1968): *Krkonošské mramory*. – MS, závěrečná zpráva. Geofond P 20241.
- Řehák J., Hýsek J. (1973): Jeskyně v Horních Albeřicích. – *Československý kras*, 25: 19–27. Praha.
- Tásler R. (1983): *Geologie rýchorského krystalinika a krasovění jeho karbonátů*. – MS, dipl. práce. PřF UK, Praha.
- Tásler R. a kol. (2014): *Dokumentace karbonátových těles a jevů na nich závislých (včetně antropogenních) v povodí Albeřického a Lysečinského potoka*. – MS, závěrečná zpráva. Česká speleologická společnost Albeřice arch. číslo: 0457. Svoboda nad Úpou.
- Tásler R. (2015): Hydrologická situace Albeřické jeskyně v Krkonoších. – *Speleofórum*, 34: 35–37. Praha. ISSN 1211-8397.

Ještě nepřišel jejich čas

Ladislav Slezák

Když blahé paměti jeskyňář Julek Bubla rozvířil hladinu stojatých badatelských vod v Suchém žlebu prohlášením, že objevil jeskynní systém pod Harbechy, nastal vskutku speleologický „cvrkot“. Najednou se kolem samotáře Julka shlukla skupinka dychtivců, vyzbrojená vším potřebným pro badatelskou expedici všech dob.

Rojnice lidí prohledávala stráž Suchého žlebu, kde měl Julek svoje pracoviště s chajdou. Metr po metru a nervózní Julek ne a ne najít ohlášený vchod do objevů. Až do své smrti vchod do jím učiněných objevů nenašel a obec jeskyňářská tuto epizodu zařadila mezi fantasmagorické úlety virgulářských pošetilců.

Je známo, že virguláři se točili i kolem Absolona, který sice jejich výkladům naslouchal, debaty většinou ukončil slovy: „Až uvidím zespodu to, co vy vidíte shora, až to zmapujeme a vyfotíme, pak uvěřím.“

Postupem času se i velký Absolon přesvědčil, že virgulář, který má karsologickou průpravu a geologické zkušenosti, neplácá nesmysly. Zářným příkladem nám může být Ing. Feitl ze známé VDT. Jeho kolegové se v řadě případů přesvědčili, že jeho práce mají hlavu a patu a jeho doporučení respektovali. Většinou se jim to vyplatilo.

Tím jsme se dostali do jižní části Moravského krasu, tedy do teritoria působení VDT. Oni totiž v místech, která jim K. Feitl určil, zanechali celou řadu značek a symbolů. Věřili, že označená místa je dovedou k novým objevům i mimo Ochozskou jeskyni. Bohužel, přišla 2. světová válka a s jejím koncem skončila i činnost VDT. Němečtí jeskyňáři si odnesli svá tajemství sebou do „věčných kutiš“.

Od té doby se mnohé změnilo v technologiích, které povýšily virguli na exaktní a nezpochybnitelné metody geofyzikální a hlavně v oblasti vývoje a aplikace georadarů. V posledních několika letech probíhá georadarový výzkum v oblasti jeskyně Pekárny (RNDr. P. Kalenda, Ing. R. Tengler).

Výsledky jsou konfrontovány s výsledky virgulové detekce (R. Cendelín, L. Slezák). Radarogramy a obrysová detekce se dokonale doplňují. Vzniká tak obraz paleogenetického vývoje celého jeskynního komplexu kolem dnes známého fragmentu Pekárny. Nehluboko pod povrchem terénu, v rozsahu 9 až 20 m, jsou jeskynní dutiny. Po jejich vyhodnocení by mohlo být jen otázkou času a technických možností podívat se do nich „zespodu“.

Po identifikaci jeskyně Seniorské máme aktuálně další identifikovanou jeskyni. Nazvali jsme ji pracovně – na počest Ing. Feitla – Jeskyní Feitlovou. Její půdorys byl vytýčen na základě řezů, prováděných georadarem i obrysu pomocí

virgule. Jeskyně je v z. úbočí Kamenného žlíbku. Horizontální chodba má průměrnou šířku od 5 do 8 m, zatím identifikovanou délku kolem 50 m a je 9 m pod mírným svahem terénu. V portálové části je odhad, že vrchol klenby portálu se nachází v hloubce 3–4 m.

Takže obdobná situace, jako u jeskyně Seniorské (ve svahu nad Ochozskou jeskyní). Ukazuje se, že v obou případech jsou portály skryty pod pleistocenními blokovými kužely, které se opírají o skalní sruby, fragmenty úbočí krasových údolí. Erozní úrovně povrchových a podzemních toků jsou v příčinné souvislosti. Pod tímto pohledem se nám pozvolna rýsuje zcela nový obraz vývoje jeskynní soustavy vázané na dnes známý fragment v podobě jeskyně Pekárny.

Zatím ještě nedozrál čas, který spolehlivě ochraňuje objevené, ale zatím nepřístupné jeskyně před zvědavým člověkem. Je však docela možné, že některé tyto jeskyně v sobě ukrývají veliká tajemství magdalénských lovců sobů. Možná.

Po uzávěrce jsme získali ještě další přílohy k tomuto článku, naleznete je na str. 52.

Pohled na ústí jeskyňky Seniorská (Foto J. Pokorný)

Zahraniční lokality

Rojstnodnevno brezno (-92 m, Slovinsko, jz. Kras, mapový list Komen 23) – zpráva o objevu

*Michal „Cimbál“ Hejna (ZO 1-02 Tetín),
Martin Víték, Robert Šamonil (ZO 6-02 Vratíkovský kras),
Samo Milanič (JK Temnica)*

Od roku 1999 jezdí skupina českých jeskyňářů z různých ZO do jz. části slovinského pohoří Kras, kde za materiální pomoci slovinských jeskyňářů z Jamáarského klubu Temnica provádějí podrobný průzkum 64 km² rozlehlé části Krasu v občině Kostanjevica-Miren (což je pro představu cca polovina rozlohy Českého krasu či dvě třetiny rozlohy Moravského krasu). Za těch sedmnáct let se podařilo provést povrchový průzkum cca 25 km² terénu, na kterých bylo zaregistrováno a zdokumentováno 877 podzemních jevů (jeskyní či vojenských kaveren z 1. sv. války). Až do roku 2015 ovšem chyběl opr avdu významný objev.

Nutno podotknout, že tato část Krasu neslibuje nález rozsáhlých jeskynních prostor. Celá plošina, kterou zde Kras tvoří, se pohybuje v nadm. výšce 250–400 m. Pro výskyt hlubokých propastí zde tedy chybí výškový potenciál, jaký můžeme najít např. na Kaninu. Pro výskyt rozsáhlejších horizontálních systémů zde zase chybí podzemní tok typu řeky Reky. Bezkonkurenčně nejhlubší propastí je zde Budna jama (-170 m), následovaná propastí s označením 24-174 (-135 m). Jiné propasti s hloubkou přesahující 100 m zde zatím objeveny ne byly.

Zpráva o průzkumu mapového listu Komen 23 (Hejna, Schich, Živor 2016) končí konstatováním: „Poslední den podzimní expedice 2015 byl během dokumentace kaverny 23-297 odkryt M. Vítkem 7 m od vchodu kaverny vchod do další propasti. V rámci opakované zkoušky padajícím kamenem byla její hloubka odhadnuta na 50 m. Podrobný průzkum propasti proběhne během

Foto 1 Vchod do propasti krátce po jejím objevu, velikost výtýčky je 1 m (Foto M. Víttek)

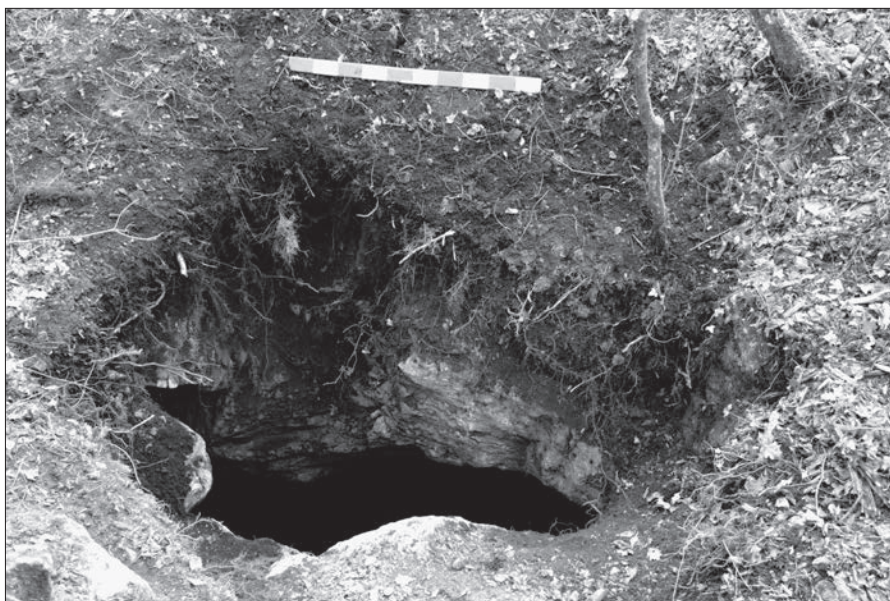
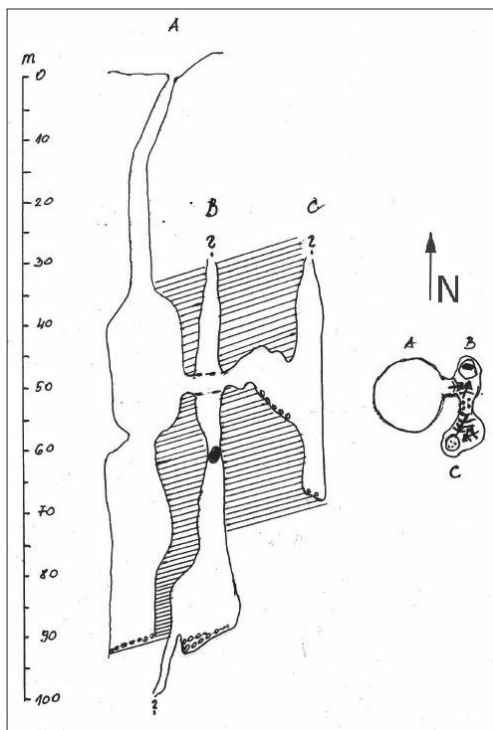

Foto 2 Vyčištěný vchod do propasti, velikost výtýčky je 1 m (Foto M. Víttek)

Obr. 1 Náčrt propasti Rojstnodnevno brezno (hlavní šachta R. Šamonil, paralelní šachta S. Milanič)

o rozměrech 5×7 m. V tomto bodě byl průzkum propasti ukončen. Vzhledem k tomu, že Martin Vítek objevil propast na podzim v den svých narozenin, pojmenoval ji Rojstnodnevno brezno (Narozeninová propast). S hloubkou 92 m se Rojstnodnevno brezno stalo třetí nejhlubší propastí v rámci občin Kostanjevica-Miren a sousedního Komenu.

V létě 2016 provedl Samo Milanič průzkum prostor za oknem, kde objevil paralelní šachtu končící zhruba na stejné výškové úrovni jako hlavní šachta a za dalším oknem třetí paralelní šachtu. Bohužel z personálních důvodů nedošlo v listopadu 2016 k plánovanému přesnému zmapování známých částí jeskyně a případnému průzkumu jejich dalších částí. Průzkum tak bude pokračovat v roce 2017.

Literatura:

Hejna M., Schich P., Živor R. (2016): P odzemní jevy v okolí Korit na Krasu (Slovinsko, Kras, pracovní oblast Komen 23). – *Speleofórum*, 35: 93–96. Praha.

jarní expedice v roce 2016.“ Vzhledem k tomu, že je tento úryvek poněkud vytržen z kontextu, pro upřesnění je třeba dodat, že se nacházíme cca 250 m sv. od vesničky Hudy Log.

V březnu 2016 byl vchod do propasti otevřen, vyčištěn a okolo něj byl vyroben dřevěný rám, aby bylo možné zabránit padání kamenů z okolního suťového svahu do propasti. Ve středu 23. 3. 2016 byla propast poprvé slezena Robertem Šamonilem a Martinem Novákem. Jak se ukázalo, původní odhad 50m hloubky byl značně podhodnocený.

Od vchodu elipsového tvaru o velikosti 2×1 m spadá propast 15 m pod úhlem 80° , po 15 m přechází ve vertikální propast, která se v hloubce 35 m podstatně rozšiřuje a pokračuje až do hloubky 92 m, kde leží dno vyplněné sedimenty. V hloubce cca 50 m se ve stěně propasti nachází okno

Pseudokras a historické podzemí

Za pseudokrasem (nejen) do Španělska

Josef Wagner (ZO 7-01 Orcus)

Vydáme-li se na výpravu do krasu Španělska a budeme-li se pohybovat po pobřeží Atlantiku, pak se mohou stát naším cílem i unikátní geomorfologické formy, které se vyskytují podél celého severního pobřeží Pyrenejského poloostrova.

Tím nejvzdálenějším cílem se může stát La playa de las Catedrales. Skalní útvary na pobřeží Atlantiku, nazývané La playa de las Catedrales, leží nedaleko městečka Ribadeo. Z písčitého mořského pobřeží vystupují skalní brány, mosty, skalní stěny jsou propojeny jeskyněmi a roklinami vysokými až 32 m. Tyto tvary byly vytvořeny větrnou erozí, mořským příbojem, abrazí v tence vrstevnatých pobřežních flyšových břidlicových skalních masivech. V době přílivu jsou jeskyně a skalní brány pod mořskou hladinou a teprve po ústupu oceánu můžeme procházet řadou skalních mostů a tunelů, několika průchozími jeskyněmi nebo jeskyněmi vytvořenými na příčných puklinách ve flyšových skalních stěnách (foto 1, 2).

Pro návštěvu je potřeba si předem zjistit dobu, kdy je maximální stav odlivu, aby bylo možné projít všechny skalní brány a jeskyně. K návštěvě se určitě nehodí prázdninové měsíce, kdy sem míří tisíce turistů denně. Nad La playa de las Catedrales je velké parkoviště, ale v létě je beznadějně plné. Jako vhodné místo k přenocování (otázkou je, jestli je i v létě volné) můžeme doporučit nevelké místo nad malou zátokou, asi kilometr od Las Catedrales, na mapě uvedené jako Praia de Esteiro. Nám se zde podařilo na podzim již dvakrát nocovat, byli jsme zde sami. Jsou tady i čistá WC a tekoucí voda a sprchy.

Budeme-li pokračovat podél pobřeží dálnicí A-8 (která je bez poplatků) zpět na východ, můžeme cestou navštívit řadu zajímavých krasových pobřež-

ních jeskyní, skalních mostů a tunelů. K návštěvě můžeme doporučit lokalitu Playa Cuavas de Mar u vesnice Villanueva s řadou skalních bran i pobřežních jeskyní.

Velmi zajímavé skalní a jeskynní formy se nacházejí na atlantickém pobřeží v okolí města Bilbao. Dalším cílem může být ostrov Gaztelugatxe. Ostrov leží

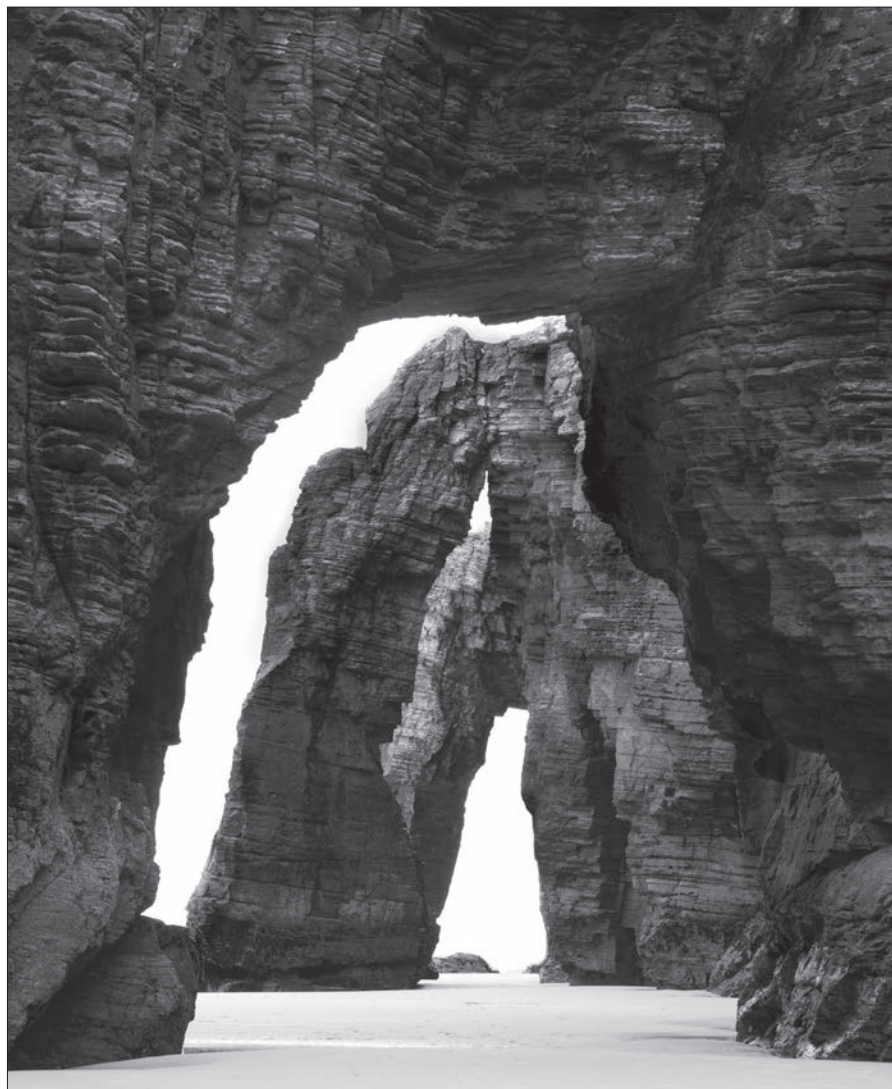

Foto 1 Skalní mosty a brány Las Catedrales (Foto J. Wagner)

sv. od městečka Bakio, vedle dalšího malého ostrůvku Aketze (ostrov králíků), který je rájem pro mořské ptáky. Mořský příboj, eroze a pobřežní abraze vytvořily ve skalním masivu ostrova Gaztelugatxe několik skalních mostů, jeskyní a tunelů. Ostrov je dnes spojen s pevninou úzkým kamenným mostem a byl na něm postaven kostelík a poustevna, která zde umožňuje lidem najít útočiště před nepohodou. I na tento ostrov je třeba dorazit v době největšího odlivu, abychom mohli pozorovat tunelové jeskyně a skalní brány ve skalních stěnách ostrova. Samozřejmě po mostě lze navštívit ostrov a kostel i za nejvyššího přílivu. Přístup je z vesnice San Pelaio.

Jen několik desítek kilometrů východně podél pobřeží leží další přírodní unikát Geoparque De La Costa Vasca

Flyšové pobřeží geoparku De La Costa Vasca bylo uznáno Mezinárodní unií geologických věd (IUGS) a UNESCO jako jeden z největších geologických výchozů na planetě. Nachází se v části Guipúzcoa, konkrétně mezi plážemi Deba a Zumaia na pobřeží Atlantického oceánu. Flyš zde tvoří tenké vrstvy břidlic, střídající se s měkčími vrstvami jílu a opuk. Toto střídání hard–soft vrstev predisponuje diferenciální erozi, což znamená, že tvrdé vrstvy byly mnohem odolnější erozi, kdežto měkčí vrstvy byly snadněji rozrušitelné. Během alpínského vrásnění došlo k převrácení těchto vrstev a jejich naklonění na 40 až 60 stupňů. Břidlicové vrstvy jsou eocenního stáří a rychlost jejich usazování byla 1 m za 100 000 let.

Díky erozní a abrazní činnosti moře ve svislých flyšových stěnách vznikly i nevelké jeskyně a abri. Návštěva těchto pobřežních skalních výchozů je opět možná v čase odlivu, kdy lze po mírně klesajících nebo vodorovných erodovaných flyšových vrstvách zajít do vzdálenosti několika set metrů od břehu. Odliv se střídá s přílivem velmi pomalu, takže lze exkurzi věnovat i několik hodin (foto 3, 4 na 4. straně obálky).

Obdobné, ale menší flyšové geologické výchozy je možné při odlivu uvidět na pláži ve městečku Zumaia, na pláži Barrika u městečka Lepola Auzoa a jinde.

Nejvýznamnější a nejzajímavější je však geopark De La Costa Brava. Velmi výhodné místo k jeho návštěvě je kemp a parkoviště u restaurace Errota Berri. K této restauraci vede sjezd ze silnice N 634, na kterou se dostaneme z autopisty AP8. U restaurace jsou parkoviště, tekoucí voda, WC. Vše jsme užívali bezplatně. Lze zde dobře kempovat a v restauraci je výborná a nedrahá kuchyně. Od restaurace pak vede stezka, která asi po 1 km ústí na pobřeží Atlantického oceánu, přímo u geologických výchozů.

Po odlivu (obecně se čas maximálního stavu odlivu každodenně posunuje o jednu půlhodinu) je možné přejít směrem do moře až do vzdálenosti 300 metrů a téměř kilometr podél pobřeží. Návštěva a studium unikátních geomorfologických tvarů, které lze zařadit mezi pseudokrasové, patří k silným zážitkům.

Foto 2 Jeskyně v břidlicovém masivu Las Catedrales (Foto J. Wagner)

A když se pohybujete po dálnici A-8, doporučujeme Vám u městečka Pesués odbočit na silnici CA181, která Vás dovede k dalšímu skvostu španělské přírody – jeskyni El Soplao.

Jeskyni El Soplao se podařilo objevit při dobývání stříbrných rud v horách nad městečkem La Coterá. Malá část jeskyně je v současnosti turisticky zpřístupněná. Jeskyně je vytvořena v dolomitech a je bohatě na stropech a stěnách vyplněná aragonitovými a heliktitovými formami, jaké v našich jeskyních nevidíte. Její výzdobu tvoří stébelnaté a jehlicové krystaly, aragonitové heliktity a excentry nejrůznějších tvarů a velikostí – neskutečné množství většinou sněhobílé výzdoby. Bohatostí tvarů a množstvím krystalů patří El Soplao ke světovým unikátům (foto viz titul).

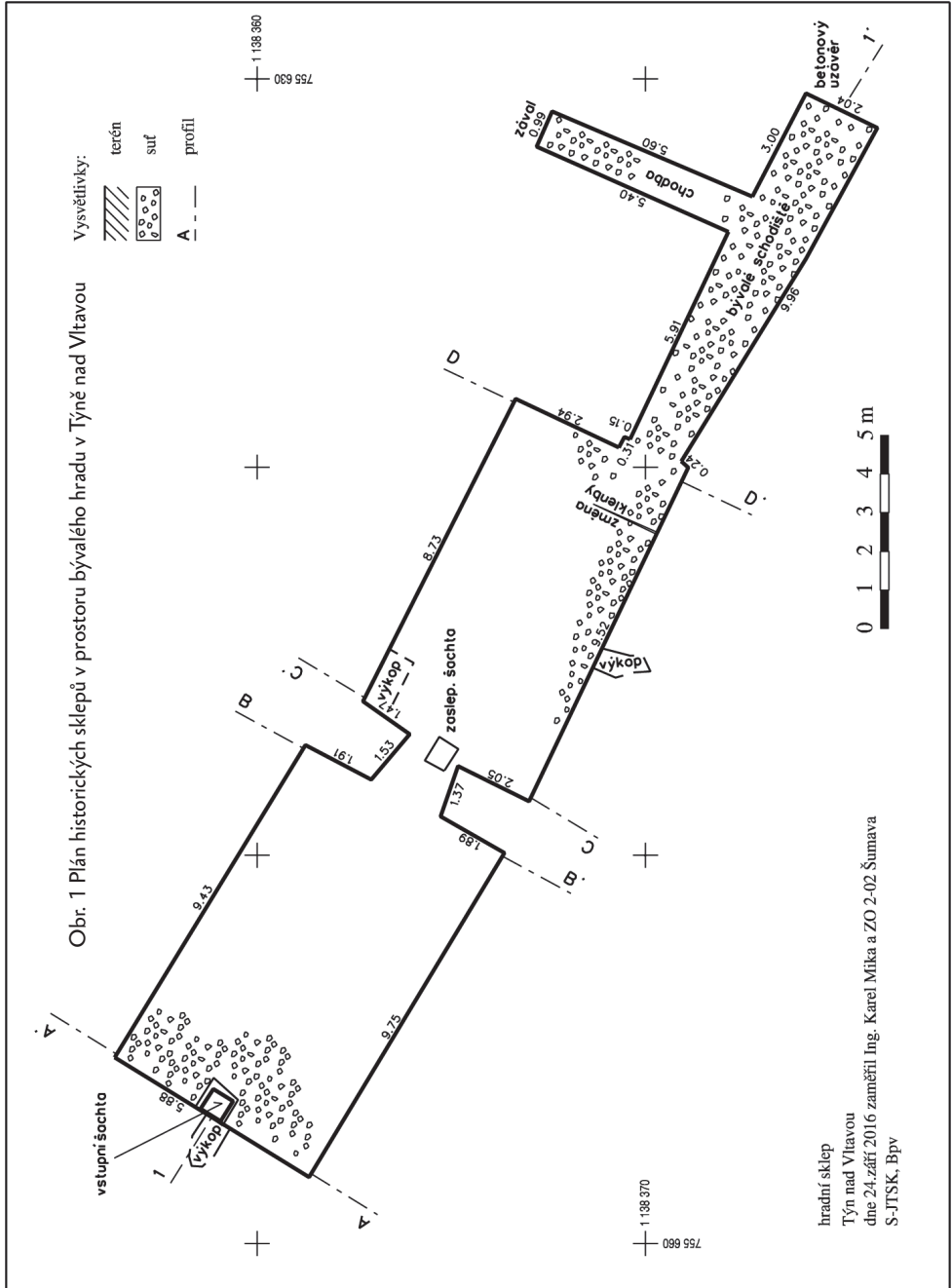
Průzkum historických sklepů v prostoru bývalého hradu v Týně nad Vltavou

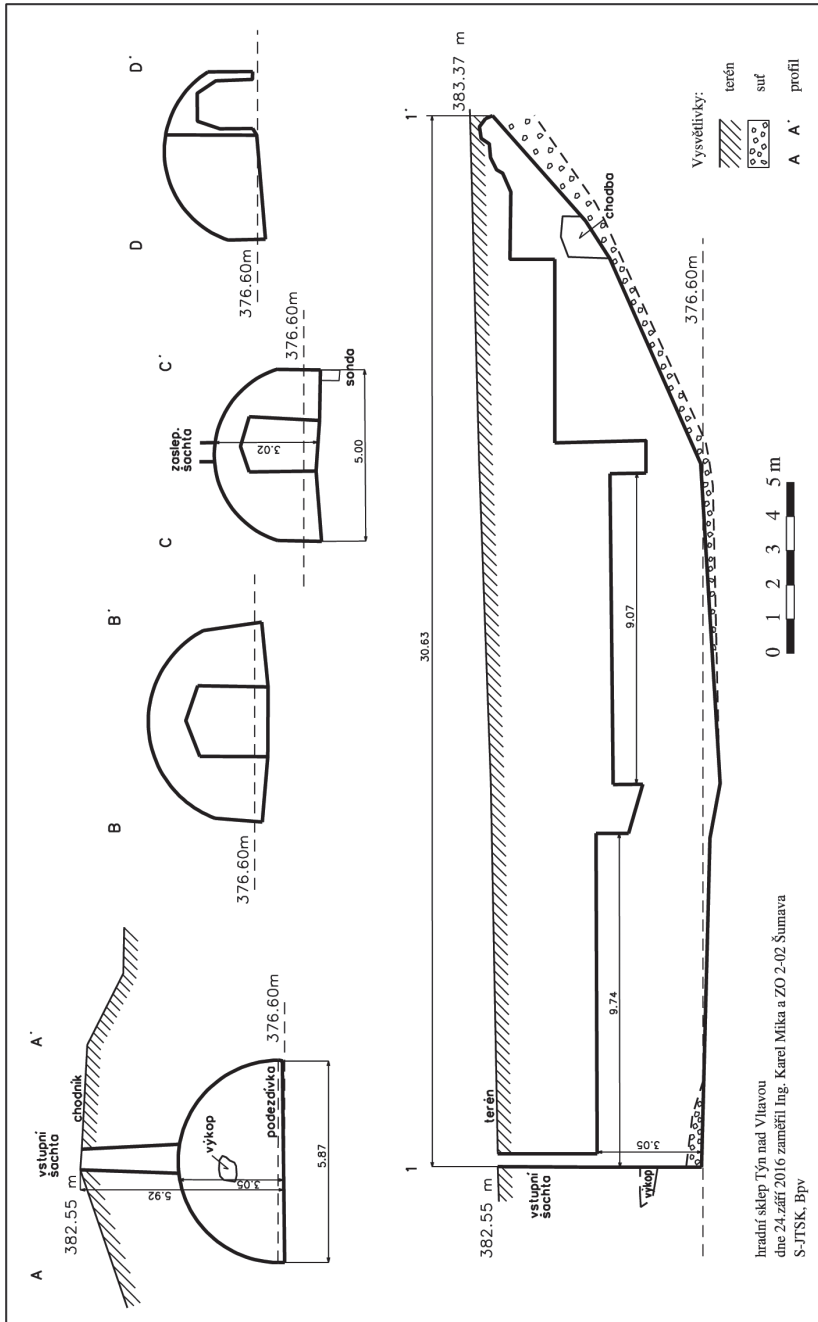
Petr Hanzlík (ZO 2-02 Šumava)

Dne 24. 9. 2016 byl proveden průzkum historických sklepů v prostoru Bedřichových sadů na místě bývalého hradu v Týně nad Vltavou. Průzkum byl realizován po dohodě s pracovníky Městského muzea Týn nad Vltavou za účelem revize podzemí a jeho mapové a fotografické dokumentace. Průzkum a dokumentaci sklepů provedli členové ZO ČSS 2-02 Šumava Jaroslav Cícha, Radek Čížek, Petr Hanzlík, Miromila Hanzlíková, Václav Urban. Geodetické práce provedl Karel Mika.

Vzhledem k tomu, že Bedřichovy sady jsou v majetku města Týn nad Vltavou, bylo zažádáno o povolení ke vstupu do podzemí. Žádost ZO ČSS 2-02 Šumava byla projednána radou města a na základě jejího usnesení č. 390/2016 vydal Městský úřad v Týně nad Vltavou dne 28. 6. 2016 povolení vstupu do podzemí v Bedřichových sadech za účelem průzkumu a jeho geodetického zaměření.

Dokumentované sklepy náleží svou polohou k dnes již zaniklému týnskému hradu. Původní podoba hradu je dnes prakticky neznatelná. V minulosti byl však významným správním centrem oblasti. Nejdříve zde patrně stávalo původní oválné hradiště, pro něž byla přírodní ostrožna nad Vltavou ideálním místem. Později zde stávalo dřevěné sídlo biskupského správce, v historických pramenech označované jako Thein, Teyn, Moldautein či Vltavotýn. Slovo „týn“ označovalo chráněné „otýněné“ místo (Sakař 1906; Sudová 2003). Ve druhé polovině 13. století nechal biskup Tobiáš z Bechyně přebudovat původní dřevěnou tvrz, umístěnou na skalním ostrohu, na kamenný gotický hrad. Podrobná historie hradu Týn nad Vltavou je zpracována v knize Hradů na Vltavotýnsku – Týn, Újezdec a Karlshaus (Sudová 2003). Ze zděných prvků se do dnešních dob dochoval pouze renesanční most přes příkop na jz. straně hradního návrší. Most má dva polokruhově klenuté oblouky, lícni zdi jsou zejména ve své horní části vyměněny (80. léta 19. století) a dostavěny (2. polovina 20. stol). Na j. straně poněkud nosné klenby lícni zeď přesahují, což naznačuje, že zde pravděpodobně býval most širší. Z hradního příkopu, který most překlenuje, se do současnosti také mnoho nezachovalo. Sklepy však pocházejí z pozdější doby. Byly vybudovány patrně v období baroka v prostoru původního hradního příkopu. Sklepy sloužily pro potřeby sousedního vrchnostenského pivovaru. Ten se nachází v. od hradní ostrožny v areálu původního panského dvora, který byl založen současně s hradem. Dne 8. 4. 1808 dvůr vyhořel a byl opuštěn. Budova pivovaru a dvůr jsou dnes součástí areálu podniku Mikrotechna.

Obr. 2 Podélný profil 1-1 a příčné profily A-A', B-B', C-C', D-D'

Foto 1 Hradní sklepy – místnost s kamennou vyzdívkou (snímek odpovídá profilu C–C')

V prostoru Bedřichových sadů se dnes nacházejí dva nezávislé sklepní systémy. Jeden se skládá z 5 místností, které byly po druhé světové válce přebudovány na protiletectký kryt a v polovině 80. let na kryt civilní obrany. Počátkem 90. let byl kryt využíván jako sklady podniku Mikrotechna.

Druhý systém je podstatně menší (viz dále), avšak vzhledem ke konzervaci v původním stavu také podstatně zajímavější. Tento systém byl tedy předmětem zájmu průzkumných a dokumentačních prací v roce 2016.

Dostupná starší mapová dokumentace historických sklepů v prostoru bývalého týnského hradu je poměrně sporá. Za zmínku stojí schematický náčrtek sítě směrů podzemních chodeb od pedagoga a zakladatele týnského muzea Bedřicha Karáska (Cícha 1992; Sudová 2003). Zakreslené podzemí pod bývalým hradem však neodpovídá dnes známým skutečnostem. Důvodem je pravděpodobně v Týně široce rozšířená představa o vzájemném propojení týnského podzemí, která se patrně značnou měrou podílela na interpretaci v té době již velmi kusých informací o jednotlivých vstupech do podzemí. Příkladem může být zákres chodby propojující bývalý zelinářský sklep s hradním podzemím, ačkoliv zelinářský sklep je zakončen neporušenou čelbou ve skalním podloží. Podstatně přesněji vystihuje situaci dokumentovaných sklepů plánek T. Durdíka se zakreslenými zjištěními archeologa J. Böhma (Sudová 2003). Zakresleny jsou zde dvě sklepní prostory a přístupová chodba, rozměry však neodpoví-

Foto 2 Hradní sklepy – místnost s cihlovou vyzdívkou (snímek odpovídá profilu A–A[^])

dají a vstupní schodiště je zakresleno zrcadlově oproti skutečnosti. V roce 2004 uskutečnil Speleo klub Kladno s CMA – společností pro výzkum historického podzemí – průzkum podzemí na žádost divadelní společnosti Vltavan, která zde provozuje otáčivé hlediště. Sklepní prostory tehdy nebyly podrobně zaměřeny, pouze odkrokovány a výšky odhadnuty (Speleo klub Kladno 2005).

Podrobné geodetické zaměření bylo provedeno členy ZO ČSS 2-02 Šumava ve spolupráci s geodetem Ing. Karlem Mikou dne 24. 9. 2016. Měření bylo provedeno ze dvou pomocných bodů na povrchu metodou GNSS (aparatura STONEX SgIII). Z těchto pomocných bodů byl zaměřen rám poklopu vstupu do podzemí. Na body rámu bylo následně navázáno podrobné polohové a výškové zaměření sklepních prostor, a to metodou polární z pomocných bodů dočasně stabilizovaných za použití bezodrazového dálkoměru (totální stanice TOPCON GPT 3002n). Veškeré polohové měření je v souřadnicovém systému S–JTSK, výšky v systému Bpv (obr. 1, 2). Kontrola měření byla provedena po vynesení půdorysu do mapy porovnáním s naměřenou situací na povrchu (chodník a předpokládané místo vstupu do sklepů, které je v katastrální mapě stále vyznačeno).

Sklepní systém v celkové (vodorovné) délce cca 31 m měl nejspíše 3 vstupy. Hlavním vstupem bylo schodiště z povrchu. Dnes je jeho vyústění zakryto betonovými překlady a cestou v parku, na povrchu terénu je zcela neznatelné. Prostor původního vstupního objektu nad schodištěm pravděpodobně odpovídá

obdélníkovému pozemku č. 2897 zakreslenému v mapě stabilního katastru jako dřevěná budova. Nedaleko za vstupem se nachází krátká zasucená odbočka, která mohla vést do dalšího sklepa nebo se mohlo jednat o další vstupní chodbu. Možné je, že zde bylo propojení s druhým systémem sklepů, přebudovaným na protiletectký kryt. Odbočka je vedena mělce pod povrchem a končí závaelem. Pokračování odbočky nebylo možné ověřit. Další dva vstupy byly tvořeny komíny sloužícími pro vhažování ledu. První se nachází zhruba uprostřed sklepního systému, dnes je překryt betonovým překladem a jeho poloha není na povrchu patrná. Druhý komín na konci sklepa je v současnosti jediným vstupem, kterým je možno do sklepa proniknout. Na povrchu je ukončen betonovou ohlubní s ocelovým přišroubovaným poklopem.

Systém je tvořen dvěma sklepními místnostmi a výše zmíněným schodištěm s 5,5 m dlouhou boční chodbou. Místnosti jsou za sebou podélně řazené a sledují obvod návrší a původního hradního příkopu. Osa sklepů je mírně prohnutá, což odpovídá předpokladu o vložení sklepů do staršího hradního příkopu (Sudová 2003).

Výška místností se pohybuje okolo 3 m a jsou zaklenuty polokruhově valenými klenbami. Podlaha je tvořena udusanou hlínou. Ačkoli jsou si obě místnosti tvarem velmi podobné (zhruba obdélníkového půdorysu s valenou klenbou), na první pohled se odlišují použitým stavebním materiálem. První místnost (bráno od původního vstupu se schodištěm) je kompletně vyzděna z kamene (foto 1), zatímco ve druhé je kamenem vyzděná pouze nízká podezdívka a zbytek stěn a klenby je z pálených cihel (foto 2). Na několika místech jsou ve stěnách vyraženy otvory. Patrně jde o sondy vyhloubené novodobými hledači pokladů nebo o pokusy o nalezení skrytých pokračování podzemních chodeb. Ve všech případech jsou sondy ukončeny krátce za zdí sklepa. Materiál v těchto sondách je převážně písčité a sypký, což svědčí pro hypotézu dodatečného vetknutí sklepení do původního hradního příkopu a obsypání a překrytí zeminou.

Na závěr bychom chtěli poděkovat Městskému muzeu Týn nad Vltavou a Městskému úřadu v Týně nad Vltavou za umožnění vstupu do historického podzemí v prostoru bývalého týnského hradu a Městské policii za poskytnutí ochranných zátarasů pro zajištění prostoru vstupní šachty proti vstupu nepovolaných osob po dobu průzkumných prací. Velký dík patří rovněž Ing. Karlu Mikovi za pomoc při geodetickém zaměření a fotodokumentaci podzemí.

Literatura:

- Cícha J. (1993): Výzkum neznámého podzemí v Týně nad Vltavou. – *Speleo*, 12, 22–24.
Sakař J. (1906): *Dějiny hradu a města Týna nad Vltavou a okolí*. – Nákladem Jana Kučery a tiskem Václava Popelky v Týně nad Vltavou: 1–224.
Speleo Klub Kladno (2005): Týn nad Vltavou–hradní sklepy (<http://podzemi.xf.cz/TYN/TYN.htm>)
Sudová M. (2003): *Tvrze a hrady na Vltavotýnsku. Týn, Újezdec a Karlshaus. Edice Zapomenuté hrady; tvrze a místa 29*. – Nakl. Ing. Petr Mikota: 1–47. Plzeň.

Tajemství místního názvu důlního díla odhaleno aneb kdo byl Rodrigo (Rodríguezův hrob, Čermná ve Slezsku)

Jiří Kupka

*„Jeho hrob nás z dálky ještě volal,
ale my mrtvému kamarádovi pomoci již nemohli.“*

J. Foglar, Devadesátka pokračuje

Rozlehlé území geomorfologického celku Nízkého Jeseníku (2 894 km²) je mimo jiné známé těžbou barevných a drahých kovů a od 19. století také těžbou pokrývačské břidlice, která se výrazně podepsala na charakteru georeliéfu, a která byla úzce spjata s původním, německy hovořícím obyvatelstvem (Vencl et Strohalm, 2005). Po jeho odsunu v letech 1945–1946 dochází nejen k útlumu těžby břidlice, ale mimo jiné se vytratily po celá staletí budované vzájemné vztahy mezi krajinou a jejími obyvateli, které se odrážely také v místních názvech nejrůznějších zákoutí. Tato jména upadla v zapomnění.

Břidlicová stezka, která je rozšířenou expozicí Muzea břidlice v Budišově nad Budišovkou, nás provádí místy, z nichž mnohá nesou pojmenování, která rozhodně nepatří k původním, ale která si i tak našla cestu do povědomí širší veřejnosti. Například na zastavení „C4 Čermenský mlýn“ naučné stezky „Krajina břidlice“ se můžeme mimo jiné dočíst, že „... Adam Kunz ... ve svahu proti Čermenskému mlýnu ... otevřel ... tzv. Mlýnskou štolu, nazývanou trampy jako „Rodríguezův hrob“, (břidlicový podzemní důl Adama Kunze II.). Označení „Mlýnská štola“ je zcela logické, jelikož se důlní dílo nachází poblíž bývalého Čermenského mlýna (Tschirmer Mühle), který zde stával ještě v 50. letech 20. století, ale název „Rodríguezův hrob“? Co se zde stalo? Vyžádal si důl život trampa? Pojďme se pokusit poodhalit původ tohoto jména. Možná budeme překvapeni.

Po dramatických událostech a dozvucích druhé světové války to byli rovněž skauti a trampové, kdo tento kraj začali znovuobjevovat, „kolonizovat“ a prožívat zde svá neobvyklá dobrodružství. Je proto pochopitelné, že oblíbeným místům dávali vlastní pojmenování. Krajina byla opuštěná, plná romantických zákoutí i nebezpečných nástrah a přitom relativně dostupná. Těžba v břidlicovém podzemním dole Adama Kunze II. v údolí Budišovky (dnešní Rodríguezův hrob), který byl jedním z hojně navštěvovaných míst, byla ukončena po roce 1945. Podzemí lomu, které bylo tvořeno několika komorami, je dnes zatopeno a oba původní vstupy jsou zavaleny. Důlní dílo tak připomíná pouze šachta

Obr. 1 Dětský román „Devadesátka pokračuje“ poprvé vycházel na pokračování v časopise Junák (1945–1946), kde však bylo jeho vydávání ukončeno a zbytek románu byl dovyprávěn v časopise Vpřed (1947). V knižní podobě vyšel poprvé až v roce 1969.

o rozměrech 4,0 × 2,5 m, která je hluboká přibližně 12 m. Byl právě mladík – s trampskou přezdívkou Rodrigo – oním nešťastníkem, který podcenil zrádnost terénu, zřítíl se do šachty a těžce zraněn, podchlazený, našel na dně jámy svou smrt? Anebo se v podzemních prostorách utopil, když se snažil amatérsky prozkoumávat zatopené komory dolu? Kamarádi, kteří jej našli, už jej oživit nedokázali a místo tak dodnes svým názvem připomíná tuto hrůznou událost? Může tomu být ještě jinak?

Rodrigo byl blízkým přítelem Alvareze, který se společně s ním a s třetím druhem, Fernandozem vydal na počátku 17. století hledat bájný poklad Aztéků ukrytý kdesi v divokých skalách Mexika posledním panovníkem Montezumou... Zdá se vám tento příběh povědomý? Pakliže ano, pak jste pravděpodobně četli knihu Jaroslava Foglara „Devadesátka pokračuje“, ve které je představena oddílová hra „Alvarez“ (obr.1). Dobrodružnou dlouhodobou hru „Po stopách Alvareze“, která měla celou řadu napínavých úseků, Jaroslav Foglar skutečně hrál se svým oddílem, Pražskou Dvojkou, v roce 1942. V praxi odzkoušené náměty z jeho knížek inspirovaly tisíce vedoucích dětských oddílů. Může být Rodrigo z Foglarovy dlouhodobé hry „Po stopách Alvareze“ totožný s Rodriguezem od Čermenského mlýna?

Situace se komplikuje, jelikož v románu (resp. v námětu hry) je Rodrigo nakonec jediný, kdo z celé výpravy přežije. Přesto je důležité v této chvíli zmínit jeden z úseků hry, který hovoří o Fernandozově hrobě! „*Dnes o hodinách poledních my Aztéky zfanatizovanými přepadeni a pronásledování byli ... náš přítel, dobrý Fernandoz, byl jat a odvěčen ... byl mučen a pálen, srdce jeho statečně za živa nožem obsidiánovým vyříznuto mu bylo z těla a hlava poté od těla oddělena ... Druhý den jsme ... hlavu přítele našeho nešťastného sebrali a pochovali, jak nejdůstojněji jsme uměli a hrob jeho znamením kříže svatého označili.*“

Název místa „Rodriguezův hrob“ je pamětníky doložen již z roku 1965, na druhé straně někteří z informátorů připouštějí, že zaslechli i variantu „Fernandozův hrob“. Legendární ostravský oddíl BVÚ (založený r. 1945), který vedl Karel Líba, také přezdívaný jako ostravský „Foglar“, hrál s oddílem hru Alvarez prokazatelně poprvé v roce 1950 na táboře na Mokřinkách u Melče. Není vyloučeno, že některý z úseků dlouhodobé hry „Po stopách Alvareze“ se odehrál rovněž na některé z tzv. oddílových Třináctek. Hra Alvarez se nakonec v oddíle stala natolik oblíbená, že se v různých modifikacích hrála také v roce 1951 na stejném tábořišti, a pak dále v letech 1953–1966, 1968 a 1969, naposledy v roce 1992. Jak již bylo výše zmíněno, důlní dílo je v současné době přístupné pouze z šachty, která umožňuje přístup do podzemí, ale v 50. letech tomu tak nebylo. Chlapci z oddílu mohli při úseku „Fernandozův hrob“ postupovat za měsíční noci přístupovou štolou až do míst, kde na dno šachty dopadal stříbrný svit měsíce (dnešní Rodriguezův hrob). Možná právě zde pak chlapci našli dřevěnou bedničku. Někdo pak „... otevřel pomalu víko a v matné záři lampy hoši spatřili

Obr. 2 Dno těžní jámy „Rodriguezova hrobu“. Možná právě zde našli chlapci z ostravského oddílu BVÚ při hře „Alvarez“ dřevěnou bedničku. Někdo pak „... otevřel pomalu víko a v matné záři lampy hoši spatřili uvnitř něco, nad čím jim až krev v žilách ztuhla: lidskou lebku.“

vnitř něco, nad čím jim až krev v žilách ztuhla: lidskou lebku,“ (obr. 2, Foglar 1969).

Řada členů oddílu BVÚ tíhla k trampingu, a tak není divu, že tábořili na podobných místech, která znali z oddílových let. Například Gaučo – Jiří Goj, pozdější redaktor časopisu *Tramp*, měl svou T. O. Žlutý květ někdy od roku 1960, kdy odešel z oddílu. Fery – František Klemens z ní později odešel a založil T. O. Wood Boys (mimořádně další zastavení naučné stezky „Krajina břidlice“ nesou název Wood Boys a Žlutý květ). Možná právě někdy v tomto období, kdy začínají bývalí členové oddílu BVÚ trampovat, dochází k pojmenování tohoto místa na Fernandezův hrob. Protože však ve hře Alvarez byl Rodrigo jediným přeživším, pravděpodobně jeho jméno více utkvělo v paměti, což vedlo k záměně názvu místa na Rodriguezův hrob, jak jej známe v současnosti.

Cílem poodhalení původu jména tohoto důlního díla nebylo zbavit jej roušky tajemství. Právě naopak! Zavzpomínáme-li na dětská léta a dobrodružství s nimi spojená, pak připustíme, že tudy kdysi procházela skutečná Alvarezova výprava, táhla přímo údolím Budišovky, a že zde také našel svůj hrob věrný druh Fernandez. Slyšíte? Alvarez potřebuje jen statečné a silné! Tak zní heslo této oblíbené Foglarovy oddílové hry.

Článek by nevznikl bez cenných podnětů Josefa Wagnera (Orcus, Bohumín) a Břetislava Boháče (BVÚ, Ostrava). Chci jim za to na tomto místě moc poděkovat.

Literatura:

Časopis Vpřed, ročník II, číslo 15, Praha 1947.

Foglar J. (1969): *Devadesátka pokračuje*. – Olympia: 1–205. Praha.

Kompas TOM BVÚ 1945–2005 vydaný k 60. výr očí založení oddílu, almanach (2005): 1–65. Ostrava.

Muzeum břidlice Budišov nad Budišovkou. Břidlicová stezka (průvodce). – Budišov nad Budišovkou 2004: 1–30.

Vencl J., Strohalm P. (2005): Novodobá těžba štípatelných břidlic v oblasti moravskoslezského kulmu. – *Současnost a perspektiva těžby a úpravy nerudných surovin*, III. (sborník z konference, VŠB–TU Ostrava, 6. 4.–7. 4. 2005). Ostrava. Ediční středisko VŠB–TU Ostrava: 321–327.

Vlivy důlní činnosti. mapy.geology.cz [online]. Česká geologická služba [cit. 2017-04-12].

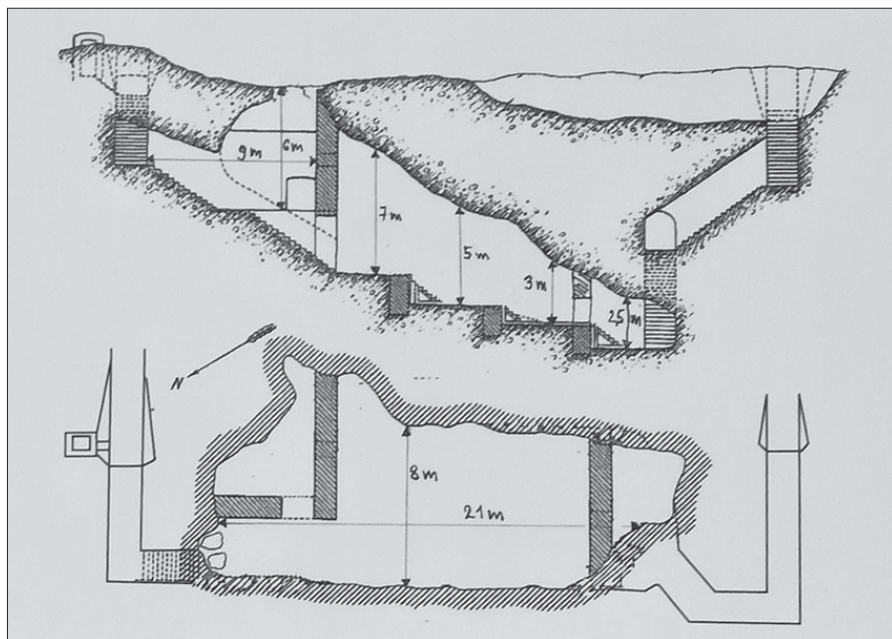
Zachariáš J. (2007): *Stoletý hoch od Bobří řeky*. – Nakladatelství Ostrov: 1–399. Praha.

Zapletal J., Dvořák J., Kumpera O. (1989): Stratigrafická klasifikace kulmu Nížkého Jeseňníku. – *Věstník Ústředního ústavu geologického*, ročník 64, č. 4: 243–250. Praha.

Odhalení pomníku „jeskyňářům v uniformě“ (Novelo, sz. Kras, Slovinsko)

Michal „Cimbál“ Hejna (ZO 1-02 Tetín)

O činnosti specializovaného vojenského oddílu vedeného významnými slovinskými jeskyňáři během 1. sv. války již vyšlo v minulosti ve Speleu či sborníku Speleofóra několik článků (mimo jiné Hejna 2011; Hejna, Schich, Živor 2008), takže jenom ve stručnosti připomínám, že během 1. sv. války působil na Krasu pod vedením Aloise Petra Bocka speciální oddíl rakousko-uherské armády, jehož hlavním úkolem bylo vyhledávání jeskyní, které by bylo možné rychle a jednoduše adaptovat na podzemní kasárna. Nejvýznamnější z nich, která dokázala poskytnout útočiště až 1 700 vojákům, byla na Bockovu počest přejmenována z předválečné Holubí jeskyně na Lojzovu jamu. Ve Speleu už byly podrobně popsány Krompirjeva jama a Munitiionshöhle (Hejna 2011). Pětici nejvýznamnějších podzemních kasáren doplňují Ruská jama a Klobasja jama, které je také věnován tento článek.

Obr. 1 Mapa jeskyně Klobasja jama (Archiv JK Temnica)

Foto 1 Pomník „jeskyňářům v uniformě“ (Foto R. Živor)

Ve většině oficiálních zmínek o této jeskyni se dočteme, že získala název po klobásách, které se v ní před 1. sv. válkou díky unikátnímu mikroklimatu jeskyně sušily. No, podle místních to prý moc pravděpodobné není, nicméně jiné vysvětlení jména jeskyně nepodali.

Vzhledem ke svému charakteru se jeskyně dostala do hledáčku oddílu Aloise Petra Bocka poměrně záhy. Jednalo se totiž o strmě klesající prostoru o půdorysu 8 × 21 m, s převýšením cca 13 m a maximální výškou 7 m. V rámci technických úprav byly do jeskyně vyraženy dvě šikmé přístupové kaverny, které umožnily vstup do prostoru po schodištích bez potřeby lana. Samotná centrální prostora byla systémem opěrných zdí a betonových plošin rozdělena na tři horizontální stupně, na které byl napojen systém několikapatrových paland (obr. 1). Původní vchod byl zasypán, aby bylo mužstvo v jeskyni chráněno před dělostřeleckými útoky z italské strany. Těmito technickými úpravami byl vybudován nepřilíš pohodlný, ale za to bezpečný úkryt pro cca 700 vojáků.

Po skončení války přestala být jeskyně udržována a po letech došlo k propadu původního stropu. V následujících letech byla jeskyně zpola vyplněna sedimenty.

V roce 2007 začala vznikat unikátní naučná stezka Pot Miru, která spojuje nejzajímavější slovinská místa spojená s boji 1. sv. války. Pot Miru prochází i sz. Krasem a v rámci ní byly jeskyňáři z Jamárskeho klubu Temnica vyčištěny

a zpřístupněny pro veřejnost Krompirjeva jama a Klobasja jama. Mimochodem, zpřístupnění jeskyně Klobasja jama si vyžádalo odstranění 300 m³ zeminy a více než 3 000 člověkohodin práce.

A právě v Klobasje jame byl 27. 5. 2017 slavnostně odhalen pomník „jeskyňářům v uniformě“ za účasti župana obcí Kostanjevica-Miren Mauricija Humara, zástupců místních jeskyňářských klubů ze Slovinska a Itálie a jeskyňářů z Tetína, Vratíkovského krasu a Rudic. Vybudování pomníku bylo iniciováno Jamárským klubem Temnica a po projevech župana, předsedy JK Temnica Roberta Pahora a průvodce po Krasu Božo Lebana provedl zakládající člen a bývalý předseda JK Temnica Vid Trampuž slavností odhalení pomníku (foto 1).

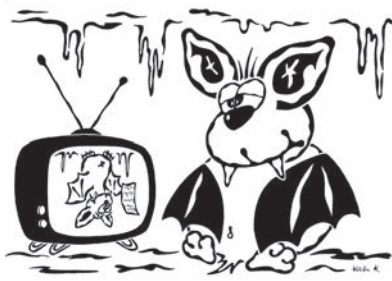
Pomník má podobu kříže zhotoveného ze tří dělostřeleckých granátů stojícího na kamenném podstavci. Před křížem stojí tabulka s nápisem: *Pomník vojenským inženýrům v 1. sv. válce, budovatelům kaveren, kteří odkryli mnoho neznámých jeskyní, a tím usnadnili výzkumy v podzemí pro mnoho dalších generací.*

Po všech pomnících generálů, bezejmenných hrdinů, legionářů a padlých vojáků se tak svého pomníku dočkali i všichni jeskyňáři, kteří byli nuceni navléci rakousko-uherskou uniformu a tuto nechtěnou zkušenost mnohdy zaplatili životem.

Literatura:

- Hejna M. (2011): J eskyně upravené na vojenské podzemní objekty (jihozápadní Kras, Slovinsko. – *Speleo*, 58: 15–19. Pr aha.
Hejna M., Schich P., Živor R. (2008): Podzemní jevy v okolí Temnice (Slovinsko, Kras, pracovní oblast Komen 25). – *Speleofórum*, 27: 88–91. Pr aha.
Močnik M. (2005): *Komenski Kras 1914–1918* . – Karantanija: 1–172. Ljubljana.

Krátké a jiné zprávy

Co se dělo na Holštejně

Evžen Zámek (ZO 6-15 Holštejnská)

Na Holštejně proběhlo v srpnu tradiční týdenní skupinové soustředění. Bádalo se hlavně v Lipovecké ventarole. Vzpomněli jsme na kamarády a historii skupiny při výročním ohni. Mimo to jsme opravili motor našeho traktoru Hektora, zbudovali novou lávku přes potok, nadělali dřevo na zimu, absolvovali nějaké exkurze a popolezli zase v komínech v Černém závrtu.

Bitva o jeskyni Lidomorna skončila smírem, speleoferáta se z jeskyně odstraňuje a spodní patro jeskyně Koňská jáma nebude zpřístupněno pro veřejnost

Tonda Tůma

Dlouhou dobu táhnoucí se kauza jeskynní lezecké trasy tzv. speleoferáty v jeskyni Lidomorna je uzavřena. 6. 6. 2016 žadatel o provoz speleoferáty stáhl svoje odvolání proti rozhodnutí Agentury ochrany přírody a krajiny ČR – Správy CHKO Moravský kras (dále jen „Správa“), která provoz lezecké trasy v jeskyni Lidomorna nepovolila. Tímto stažením nabylo rozhodnutí Správy právní moci a je platné.

Stažení odvolání, které leželo k definitivnímu verdiktu na Ministerstvu životního prostředí v Brně, předcházela jednání mezi žadatelem a Správou. Při-

tom se vysvětlovaly vzájemné postoje a zájmy jak ochrany přírody, tak žadatele. Žadatel nakonec zvážil všechny okolnosti celé kauzy a v zájmu dobré pověsti svého dalšího působení v Moravském krasu a v zájmu ochrany přírody se rozhodl odvolání stáhnout a verdikt Správy respektovat. Zde nešlo ani tak o praktickou ochranu jeskyně jako o změnu právního výkladu na uplatňování § 10 zák. č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a o udělování výjimek ze zákazu v § 10 uvedeném. Podle tohoto výkladu nemohla Správa pro existenci a provoz speleoferáty v jeskyni udělit výjimku ze zákona, protože prohlídky jeskyně jsou možné z jejího dna a není nezbytně nutné k prohlídkám používat lezeckou trasu na stěnách jeskyně.

Kauza nastavila, resp. upřesnila pravidla postupu pro ochranu přírody při dalších žádostech o zpřístupnění jeskyní jakýmkoliv způsobem pro veřejnost. Jednoznačně musí být každá jeskyně posuzována individuálně a každá výjimka musí být zdůvodněna pouze důvody danými k té konkrétní jeskyni, o níž se jedná. Nelze ve zdůvodněních argumentovat ochranou jiných jeskyní, k nimž se žádost nevztahuje. Dále je třeba vzít v úvahu, zda povolit poškození nějaké jeskyně její návštěvností, pokud stejný typ jeskyně je již veřejnosti v ČR zpřístupněn. A v případě Lidomorny bylo vzato v úvahu, zda je nutná trasa poškozující jeskyni, když je zde k prohlídce možná jiná méně poškozující trasa.

V těchto dnech probíhá odstranění celé trasy z jeskyně.

Žadatel také v dubnu 2017 stáhl svoji žádost o **provozování spodního patra jeskyně Koňská jáma pro veřejnost**. Zde Správa jednoznačně trvala na ochraně krápníkové výzdoby spodního patra a žádost zamítla. Žadatel se odvolal, ale pak se rozhodl názor ochrany přírody respektovat a od své žádosti ustoupil.

Připomínáme, že žadatel provozuje pro veřejnost jeskyni Ostrovskou propast a jeskyni Bertalánku, na které má od Správy vydaná povolení.

Další informace najdete na webu <http://www.strazcichkomk.cz/zpravy/> pod datem 5. 8. 2016 nebo zalistujte pod jinými daty.

K pověrám o netopýrech

Michal „Cimbál“ Hejna (ZO 1-02 Tetín)

Vztah lidí k netopýřům byl vždy rozporuplný a zatížený mnoha mýty a pověrami. V lidovém léčitelství a magii byla jeho krev a různé tělesné části používány do lektvarů pro štěstí, dosažení lásky či chránících proti zasažení ze střelných zbraní a netopýř přibitý na vrata měl přinášet přibytku štěstí. Kromě toho byli netopýři zabíjeni, protože se věřilo, že kradou ze spíže maso či pijí lidem krev. Většinu těchto mýtů se naštěstí podařilo v širší veřejnosti vyvrátit už koncem

19. století, ale některé, jako že se netopýři zaplétají lidem do vlasů, překvapivě přežívají dodnes. Pojďme se na několik výše zmíněných mýtů podívat očima dobové literatury.

Jedním z problémů, které lidé s netopýry měli, bylo už jen jejich zařazení. Ostatně na systému „ani pták, ani myš“ byla postavena i jedna z La Fontainových bajek, nazvaná Netopýr a Kolčava. Níže v překladu E. Herrmana.

Netopýr zabloudil do brlohu kolčavy. Tato již dávno jsoucne úhlavním nepřitelem myši obořila se na zbloudilce: „Jak se můžeš opovážiti na oči mi přijít? Ty, jejíž plémě kde může, škodí! Tyť jsi myš, přiznej se, ano jsi myš, tak jako já jsem kolčava. Ale vhod mi přicházíš, mám hlad již veliký, a ke snídani mi dostačíš.“

„Jakže?“ zvolal uleknutý netopýr, „já že jsem myš? Ó dobrá kolčavinko, ty se mylíš; kdo by ze mne myš udělal, byl by lhář a podvodník. Tvůrce udělal mne ptákem, dík mu za to buďž; zde viz má křídla. Ať žije, kdo vzduchem pluje!“

Tyto důvody lasici se líbily, uvěřila netopýru a propustila jej.

Za dva dni potom netopýr opět do doupěte jiné kolčavy zalétnul, která ptáky nenáviděla. Tato považujíc netopýra za ptáka s radostí vítala ho a na něj zuby cenila. Však i zde si netopýr pomohl. „Aj!“ zvolal, „snad za ptáka mne nemáš? To’s dobře na mne se nepodívala; což jsem opeřen? Jsem myš; ať zhynou všechny kočky, a myši ať žijou!“ To mu zachovalo život.

Tak chytrou přetvářkou a smělou řečí vyvázl netopýr z dvojího nebezpečí.

V roce 1883 vydali J. N. Černohouz a F. Černohouz rozsáhlé dílo se všerhájícím názvem Encyklopedie obrazův obsahující připodobnění, podobenství, allegorie, bajky, paramythie a hádanky (pro kazatele, katechety, učitele, vychovatele a vzdělance vůbec). V něm najdeme hned tři krátké příběhy o netopýrech, ovšem nás teď bude zajímat pouze ten o boji ptáků a savců, kde opět najdeme narážku na nejednotnost netopýrů.

Ptactvo válčilo jednou se zvířaty čtvernohými. Netopýr bojoval někdy pod praporem krále orla, někdy zase v řadách krysův. Čtvernozí to pozorujíce, nechtěli ho za svého uznati, a i ptáci se pro jeho nevěrnost k němu nehlásili. Lidé obojetní bývají ode všech nenáviděni a každý se jich chrání.

A kupodivu, moc obratně se k problému nestaví ani jinak v mnohém objevná kniha K. Starého z roku 1896 s jednoduchým názvem O netopýrech. Ta byla určena hlavně školní mládeži a dávala si za cíl vymýtiti nepravdivé pověry o netopýrech a zajistit jejich ochranu. V tomto duchu i začíná, ovšem jak se dočteme vzápětí, připodobnění netopýrů k opičkám nebylo zrovna šťastné.

Málo asi bude lidí, kteří by sobě byli netopýra dobře prohlídli; s úsudkem však o něm bývá lecjaký holobrádek velmi brzy hotov. „Přibijme ho na vrata,“ zní obyčejně soud nedouků nad netopýrem, když se jim náhodou do klepet dostal. Ano, vy mudrcové, přibijeme ho na ně, ale tentokráte tuším naposled, neboť nebyli bychom hodni, aby nás matka země živila, kdybychom to učinili ještě někdy

potom. Přibijme ho na vrata, ale s ním také slepý rozum lidský, abychom si na oba z blízka a řádně posvítit mohli.

O netopýrovi se praví, že jest půl ptáka a půl myši, a staří spisovatelé vskutku počítali netopýra mezi ptáky, ač má s nimi velmi málo znaků společných. Netopýr lítá a pták také; tj. ta jediná shoda mezi oběma, o jiné věru nevíme. Spíše možno říci, že netopýři podobají se malým opičkám, které mají přední končetiny prodloužené a k lítání ustanovené; mají také netopýři cecíky na prsou jako opice a nikoli na bříše jako skoro všichni ostatní ssavci. Že by netopýři měli křídla jako ptáci, není pravda, taktéž nemají zobáku ani peř, aniž snášejí vejce po způsobu ptačím. Větší podobnost mají netopýři s myšmi, ač jest i tato pouze povrchní, neboť záleží pouze v barvě srsti a ve velikosti těla; jiných shod nenalzáme.

Další hluboce zakořeněnou pověrou a jedním z důvodů, proč lidé netopýry zabíjeli, bylo přesvědčení, že netopýři kradou ze spíže zásoby. Dnes působí poněkud úsměvně, ovšem dříve byla brána zcela vážně, o čemž svědčí mimo jiné i druhý příběh ze sborníku pánů Černohouzů.

Starý netopýr vzal ponejprv své dítě do komína, kde visela uzenina. „Pochutnej si, milé dítě,“ pravil starý, „avšak spěchej, abychom ještě před nocí přišli domů a nepřátelům našim, zvláště sově nepadli do rukou.“ „Jak chutná to krmě,“ pravilo dítě, „ale matinko, ten kouř, ten kouř, fui, sotva mohu vydržeti, kterak mé oči dráždí.“ Načež matka: „Nedělej si mnoho z toho; kdo chce uzeninu, musí také trochu kouře snášeti.“

V tomto případě již vyvracel K. Starý tuto pověru opravdu přesvědčivě, na základě empirických zkušeností, ačkoli mohou být z dnešního hlediska kuriozní. Ostatně, necht čtenář posoudí sám.

Netopýři jsou hlavně živočichové hmyzožraví ... a dávati na ně, že ohryzují maso uzené, jest tolik jako strkati na krtky, že ukusují v zahradách a na polích rostlinám kořínky. Ushovaný špek navštěvují obyčejně hospodyním jiní ptáci s mlsnou hubou, kteří pak zpozorovanou škodu rádi připisují na účet nevinných netopýrů. Profesor Kolenatý v Brně, který se velmi mnoho zkoumáním netopýrův a jejich života zabýval, a který jich míval často plné pokoje, zavřel naschvál do klece několik netopýrů a nedal jim tam ničeho k žrádlu mimo kus uzeniny. A hle, netopýři byli by raději hladem pošli, než by se byli masa dotkli... Zkoušku tuto opakoval s všelikými druhy netopýrů několikrát, ale vždy se stejným výsledkem; netopýři pocházeli hladem, ale špeku se nikdy nedotkli.

A protože předchozí poučné příběhy, ať už z pera La Fontaina či pánů Černohouzů, neukazovaly netopýry v moc pozitivním světle, připojuji třetí z poučných příběhů pánů Černohouzů, který ukazuje netopýry z té lepší stránky. Ačkoliv je postaven na další z pověr, totiž že netopýři pijí lidem krev.

Jistý lékař chtěl jednomu těžce nemocnému žilou pustiti, než ačkoliv třikráte o to se pokusil, bylo nadarmo. V noci pak kouzl netopýr bez sebe ležícího nemocného do nohy, že nemocnému ihned krev začala téci a nemocnému ulehčila.

Takový netopýr bývá mnohdy učiněná křivda, kteráž marnivost a vypínavost krotí.

Mimochodem, celou dobu mluvíme o netopýrech, ovšem stejně jsme se mohli bavit o nocoptácích, lacomyších a jiných podobných potvorách. Tedy aspoň taková synonyma k netopýrům uvádějí některé slovníky z 19. století.

Jána Kollára si většina z nás spojí, při dostatečném pátrání v paměti na hodiny jazyka českého, s rozsáhlou básní Slávy dcera. Ján Kollár byl ovšem kromě básníka také historik, archeolog a jazykovědec a v jeho knize Sláva bohyně a původ jména Slavův a Slavjanův z roku 1839 najdeme na straně 215 heslo: *nakta noc, odtud naktopej; notopjer, netopýr t. g. nocopták, srov. péro, peru prati = létati.*

A v mladší knize Příspěvky k české etymologii od J. Černého najdeme na straně 53 u hesla netopýr tento popis: Naše slovo „netopýr“ dle Hattaly pošlo z řec. Nyktopepos v noci létající, tak že ve druhé půle zvuk slova „péro“ zaznívá; jiné příklony jsou „nedopýr, lapotýr, latomyš“ a j., na které asi znění německého slova Fledermaus a našeho adj. nedopeřený působilo.

Použitá literatura:

Černohouz J. N., Černohouz F. (1883): *Encyklopedie obrazův obsahující připodobnění, podobenství, allegorie, bajky, paramythie a hádanky (pro kazatele, katechety, učitele, vychovatele a vzdělance vůbec)*. – Tiskem a nákladem Cyrillo-Methodějské knihtiskárny (J. Zeman a spol.): str. 1006, 1071, 1282. Praha.

Černý J. (1894): *Příspěvky k české etymologii lidové*. – Knihotiskárna F. Šimáček: str. 53. Praha.

de La Fontaine J. (1875): *Bajky Lafonténovy*. – Vydavatelství J. Pospíšila: str. 22. Praha.

Kollár J. (1839): *Sláva bohyně a původ gména Slawův čili Slavjanův*.

– Tiskem J. M. Trattner-Károlyiho. str. 215. P ešť.

Starý K. (1896): *O netopýrech*. – *Sbírka spisů pro mládež vynikajících českých spisovatelů*, č. XXI. Nakladatel Dr. Frant. Bačkovský, Praha.

POZOR, POZOR! SPELEOFÓRUM 2018

se bude konat 20.–22. 4. 2018.

Příspěvky do sborníku Speleofóra je NUTNÉ zaslat do

17. pr osince 2017 na mail r edakce@speleo.cz!

Seznamte se s pokyny pro autory na www.speleo.cz!

Šotek ve Speleu 70

Ve Speleu 70 na str. 64 hospodařil redakční šotek. Správný text má být: „160 let od památné výpravy dr. Jindřicha Wankla r. 1856.“ Prosím, omluvte tuto chybu.

–red.–

Speleologická záchranná služba a technika

Pozor na důlní vody aneb proč používat barevná lana

Lukáš Falteisek (ZO 1-02 Tetín)

V běžné jeskyňářské praxi nepochybně převažuje názor, že nejlepší lano je bílé. Jeho předností je mírně vyšší uváděná pevnost bílého polyamidu a často také cena. V podzemí se navíc z každého lana stejně brzy stane hnědé, takže odpadá i estetické hledisko.

Na nedávné výpravě, při níž jsme s kolegy odebírali mikrobiologické vzorky v jistém zpřístupněném krušnohorském dole, jsme však zjistili, že barevné lano může mít nečekané přednosti. Práce probíhaly na strmě ukloněné ploše spojující dvě výškové úrovně chodeb. Během dne bylo nutné asi desetkrát vylézt kousek nad úroveň dolní chodby a tam měřit či odebírat vzorek. Šikmina je pěšky neschůdná, navíc pokračuje směrem dolů asi 10 m hlubokým, zčásti svislým komínem, takže jsme se při odebírání jistili pomocí fixního lana, sloužícího k přístupu na spodní úroveň. Lano bylo sice viditelně odřené, ale nikoliv kriticky, navíc jsme ho znali z předchozích akcí a důvěřovali mu. Měření bylo sice odborně zajímavé, ale jinak se vleklo, a tak jsme se k večeru v jedné technologické pauze rozhodli prozkoumat hloubení pod námi. Fixní lano bylo zjevně na tento účel ponecháno delší, aby vystačilo až dolů (na dno je vidět), tak jsem jej zkontroloval klasickým ohýbacím testem a kolegyně zahájila sestup. Po ujetí asi půl metru se z ničeho nic ozvalo křupání a lezkyně zůstala viset jen na několika vláknech. Naštěstí duchapřítomně zastavila, chytila se kraje lávky přes otvor a vylezla nahoru. Už na první pohled bylo patrné, že lano povolilo těsně nad místem, kde jsme na něj celý den opakovaně nasedali

a sesedali. Celá událost se naštěstí obešla bez zranění, jen s leknutím a lehkým znečištěním overalů, které bylo ovšem způsobeno výhradně odchodem alternativní trasou přes plazivky.

Další překvapení na nás čekalo po umytí poškozeného lana. Lezkyni zachránilo před pádem jen 14 přízí z opletu. A nejen to, praskla všechna bílá vlákna (jádro a pravotočivá část opletu) a z barevných tmavě modrá, zatímco bledě modrá vlákna přežila všechna čtyři a červenooranžových vydrželo 10 z 12 (obr. 1 viz 3. str. obálky). Prohlídka sousedících úseků odhalila skoro úplné zničení bílých vláken opletu asi 30 cm nad hlavním defektem a další menší poškození se stejnou barevnou preferencí i jinde. Jednoznačně nejde o běžné „roztýření“, bílá vlákna zřejmě postupně ztrácela pevnost a až po zatížení se rozpadla na malé kousky (obr. 2 viz 3. str. obálky). Proto jsme také našli nepoměrně méně jejich fragmentů, než by odpovídalo původní délce vláken.

Takovéto poškození polyamidových lan je známé a působí ho kyseliny. Na boku komína v oblasti nad defektem je menší výtok kyselé důlní vody o pH asi 2,7. Lano přímo přes tento výtok nevedlo, je ale dobře možné, že se občas namáčelo při přelézání cesty nebo že došlo k obalení kyselým bahnem, které pak mohlo dlouhodobě působit. Přesné stáří lana ani výrobce se nepodařilo zjistit, páska s údaji byla zcela nečitelná. Podle pestrého zbarvení šlo nejspíš o dynamické lano a v agresivním prostředí prý sloužilo asi pět let.

I když při této události asi nešlo přímo o život (potenciální dopad na měkkou a kyprou šikminu), případný pád by jistě byl nepříjemný a je třeba do budoucna takovým situacím zabránit. Varováním je, že šlo o lano dlouhodobě používané a obecně považované za bezpečné. Navíc se přetrhlo v místě, kde předtím opakovaně vydrželo jen o málo menší zátěž. Hrozící defekt jsme neobjevili ani při prohlídce lana, kdy postižený úsek vypadal normálně. Stopy opotřebení byly nalezeny o kus výš, nacházely se nad vývěrem kyselé vody a lano v těch místech neprasklo. Je to další potvrzení faktu, že fixní lana jsou zdrojem rizika. Kromě obecně známých nebezpečí, jako je opotřebení a věk lana, je nutno uvažovat i o méně běžných faktorech typu agresivity vod. Kyselá voda se sice nevyskytuje v jeskyních (resp. jen na některých světových lokalitách), ale jsou relativně časté v rudných dolech a mohou se vyskytovat i na malé ploše a blízko normálních vývěrů. Často se prozradí přítomností útvarů připomínajících stalaktity tvořené slizem narůžovělé až okrové barvy, na podobné znaky ale nelze zcela spoléhat. Každopádně to je důvod po návštěvě rudného dolu co nejdříve umýt v nezávadné vodě lana, smyčky a podobné textilie, aby kyselá roztoky měly co nejméně času na své působení. Nelze vyloučit, že se montanisté v budoucnu poznají podle toho, jak si pečlivě vybírají nové lano podle barvy.

Trocha historie

Aktivity v Moravském krasu po druhé světové válce

Rudolf Musil

Byl jsem požádán jedním slovenským kolegou, zda bych nenašel nějaké podrobnější informace o slovenské lokalitě Madunice, kterou jsem kdysi dávno publikoval. Originální zápisy shromažďují totiž mnohem více informací o nálezo- vých okolnostech, než se pak většinou nachází v publikaci. To je obecně známé, a proto tento dotaz od slovenského kolegy. Při hledání ve svém archivu jsem přišel na svazek označený nadpisem „Pracovní plán budovatelský“. Jeho obsah je námětem tohoto článku.

Doba po druhé světové válce byla svým způsobem výjimečná a odlišovala se zcela od předešlého protektorátu. Zatím co v době protektorátu byla naprostá většina lidí při nejmenším spíše pasivní a čekala jen na konec války, došlo po jejím skončení k celkovému uvolnění a bylo by možné říci, že k úplné euforii, k velkému pocitu radosti a k intenzivnímu stavu ohromné psychické pohody. Lidé si uvědomili, že teprve nyní mohou realizovat všechny své představy, že záleží jen na nich. Ten, kde toto období nezažil, může si jen těžko tuto dobu představit.

Lidé začali projevovat mimořádnou aktivitu v nejrůznějších směrech. Nelitovali svého času – kupodivu si ani nikdo nestěžoval, že nemá čas – a mnohdy ani vynaložených finančních prostředků. Vzhledem k tomu, že administrativa nebyla ještě tak přeplněná jako dnes, nenaráželi ani v realizaci svých představ na nejrůznější vyhlášky a směrnice, které by jejich aktivitu podstatně ztěžovaly. Do této doby patří i vznik Speleologického klubu v Brně, který po prvé v historii speleologické činnosti dokázal sdružit skoro všechny speleology a ty, kteří měli o speleologii zájem, do jedné organizace, a to bez ohledu na to, zda se jednalo o jeskyňáře pouze se základní školou nebo o universitní profesory.

Již několik pohledů do jejich činnosti ukazuje na tehdejší obecné nadšení – speleologové se scházeli pravidelně dvakrát měsíčně, aby se vzájemně informovali o své práci a odevzdávali o ní písemné zprávy. Bohatá byla přednášková činnost, jak speciálně pro speleology, tak i pro veřejnost. Klub vytvořil knihovnu a sbírku map jeskyní, vydával časopis se zprávami svých členů. A tak by se dalo pokračovat i dále. Jen ještě podotýkám, že vše se dalo bez nějakých placených lidí, tedy zadarmo (viz i můj článek z roku 2016: 70 let od založení Českého speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou, Edice SE-3-2016, č. 8, 1–22).

Úmysly činovníků tohoto Klubu, který byl vedený oficiálně pouze jako spolek dobrovolných zájemců a nebyl tedy státní institucí, nebyly podle dnešního pohledu dlouhodobě splnitelné. V preambuli zřízení Klubu se píše: „Ustanovení Speleologického klubu vyplynulo z naprosté nutnosti a potřeby položit základy vědecké instituci (!), která by na nejširším základě organizovala teoretický i praktický výzkum krasových oblastí za pomoci všech příslušných disciplin přírodních věd a soustředila ve svých řadách jako vedoucí složku vědce – odborníky a všechny ostatní zájemce o práci v krasích, jakož i spolupracovala se všemi na krasovém výzkumu zúčastněnými korporacemi a institucemi.“ Z preambule tedy vyplývá, že cílem Klubu nebylo tedy jen organizování amatérské speleologické činnosti, objevování nových jeskyní, ale že jeho záměry byly podstatně vyšší, až do položení základů vědecké instituce.

Tehdejší vedoucí pracovníci plni entuziasmu byli jistě plně přesvědčeni o tom, že i kdyby nebylo možné splnit hned všechno, co si předsevzali, bude to jistě možné později.

Zatím co o Speleologickém klubu se ví relativně dost, vůbec nic se neví o všech dalších akcích týkajících se v té době Moravského krasu. Něco málo jsem slyšel při svém nástupu do Moravského muzea od dr. Miloslava Pokorného, který byl v tehdejší době vedoucím geologicko-paleontologického oddělení a zřejmě se všech těchto aktivit zúčastnil.

Tehdejší situace podle dnešních znalostí je poněkud málo přehledná a byla zřejmě vyvolána zmatkem, který v té době po převzetí moci po německých funkcionářích panoval. Z nařízení Zemského národního výboru v Brně však jasně vyplývá, že řízením speleologické činnosti v Moravském krasu bylo po skončení války pověřeno Moravské zemské muzeum. Někdy v té době (1945) bylo v něm založeno i krasové oddělení, zřejmě na základě pověření řídit speleologickou činnost v Moravském krasu. Jeho přednostou se stal ing. Vladimír Ondroušek.

Objevil jsem dokonce relikv programů tohoto oddělení. Navrhuje se v něm badací desetiletka a hlavním programem výzkumu mělo být území mezi Macochou, Ostrovem a Sloupem „kde je možné s absolutní jistotou očekávat velké prostory, jež mohou zastíniti i proslavenou jeskyni Postojenskou“. Prvním

úkolem bude, budou-li přírodní podmínky příznivé, vyčerpání Horního jezírka v Macoše ještě letos (1945, moje poznámka), první kroky již byly učiněny. Výzkum dalších krasových jevů není specifikován, pouze naznačen.

O jeho další organizační činnosti a o eventuálním zřízení poradní složky, která by byla pro vedení této funkce jistě zapotřebí, se neví skoro nic. V době mého nástupu do Moravského zemského muzea v roce 1952 již krasové oddělení neexistovalo. Proč zaniklo, mně není známo.

Vedle toho existovala ještě tzv. „Jeskynní rada“, která byla vytvořena hned po osvobození v roce 1945 jeskynním badatelem Josefem Jalovým z Blanska. Jednalo se s největší pravděpodobností o neoficiální, možná nikým neschválený orgán, který sdružoval větší počet tehdejších speleologických skupin (později se mluví o tom, že 6 nebo 7 těchto skupin z ní vystoupilo). Jejich vystoupením tento spolek zaniká.

Poměry v Moravském krasu byly však po válce ještě složitější. V prvních měsících po válce stále ještě existovala dřívější akciová společnost Moravský kras, která obhospodařovala turisticky zpřístupněné jeskyně po celou dobu války. Jejím programem bylo hlavně návštěvnické využití jeskyní Moravského krasu, v programu však byla i složka o bádání. Je samozřejmé, že tato společnost chtěla pokračovat i v nových podmínkách dále a v tom směru vyvinula nebývalou aktivitu o přetvoření do družstva.

Celou řadu informací o této aktivitě jsem zjistil ve svém archivu. Nacházely se tam jednak koncepty psané někdy rukou, někdy na stroji, některé podepsané (např. stavitelem Josefem Jalovým, který byl tehdy v opozici proti panu Antonínovi Bočkovi, prvnímu předsedovi právě založeného Speleologického klubu).

Co však bylo zcela unikátní, byla nalezená kopie originálu žádosti o vytvoření družstva Moravský kras, která splňovala všechny náležitosti originálu. Byla adresovaná nově vytvořené národní správě akc. společnosti Moravský kras. Do jaké míry mohla být tato žádost ovlivněna dřívějšími pracovníky akciové společnosti nebo zda se jednalo o lidi zcela jiné, nevíme. Ze žádosti je však zcela zřejmé, že ti, kteří ji koncipovali, si uvědomovali nejen nutnost změny, ale vyznali se i v problematice Moravského krasu. Záměr družstva byl mnohem širší než jen prohlídky zpřístupněných jeskyní a jestliže úmysly Speleologického klubu se musely po delší době jeho existence začít jevit jako těžko splnitelné, v tomto případě by v žádosti uvedená činnost nebyla podle mého názoru splnitelná již na samém začátku.

Žádost má jednací číslo 965, což ukazuje na předcházející bohatou administrativní činnost a byla doručena národní správě 14. listopadu 1945. Jako místo zhotovení je uvedeno Blansko, datum vyhotovení je 7. listopad 1945. Duplikát žádosti byl zaslán na vědomí ZNV v Brně. Žádost, a to je na tom to nejzajímavější, podává okresní národní výbor v Boskovicích, rada krasových obcí

a cizinecký svaz. Obce a zplnomocnění zástupci jsou v žádosti vyjmenováni. Jejich výčet obsahuje vlastně všechny obce na území Moravského krasu a v jeho nejbližším okolí (Blansko, Těchov-Obůrka, Olomučany, Klepačov, Lažánky, Jedovnice, Vilémovice, Rudice, Sloup, Němčice, Žďár, Petrovice, Suchdol, Veselice, Vavřinec, Šošůvka, Rájec nad Svitavou, Ostrov, Holštejn, Křtiny, Babice, Josefov, Habrůvka, Březina, Ochoz, Obce, Kanice, Hostěnice, Mokrá, Horákov, Adamov, Líšeň). Jak se podařilo zainteresovat na tomto projektu všechny krasové obce, zůstává záhadou.

Původně jsem se domníval, že ze žádosti pořídím menší výtah, ale pak jsem usoudil, že se nedá nikdy vyloučit ztráta této kopie, že je možná pouze jediná a kdyby se náhodou nezachovala, ztratilo by se velké množství informací, které se v ní nacházejí. Z toho důvodu ji zveřejňuji celou. Autora a především iniciátora neznáme. Jsem však přesvědčen, že to byl s největší pravděpodobností dlouholetý speleolog pan Josef Jalový z Blanska, i když se to nikde neuvádí. Do velké míry to však vysvítá z jednoho odstavce žádosti, kde je dokonce uváděn jako zástupce moravských speleologů se zmínkou, že současně předkládá jako přílohu ke zvážení podle mě ještě mnohem ambicióznější plán, než je tato žádost. Na základě různých náznaků v nalezených dokumentech se pak domnívám, že o obsahu byl informován (a možná do něj i aktivně zasahoval) ing. Vladimír Ondroušek.

Otiskuji jako přílohu na konci článku originál žádosti v plném rozsahu.

Chtěl bych nyní jen stručně upozornit na některé nejzávažnější části týkající se navrženého projektu: objevování nových jeskyní a jejich zpřístupnění, podpora vědeckého bádání, dobudování Moravského krasu po stránce cizineckého ruchu a jako rekreačního střediska, zřízení přírodních rezervací, vybudování silničního okruhu a všech komunikací usnadňujících příjezd, včetně letiště.

Příloha k žádosti národní správě a datovaná rovněž dnem 7. listopadu 1945 konkretizuje pak obecně formulovaný text žádosti. Má celkem čtyři stránky a je podepsána J. Jalovým, který je tedy zřejmě jejím autorem.

Její nadpis je „Orientační plán na vybudování Mor. Krasu na prvotřídní rekreační a atrakční oblast cizineckého ruchu, jako i vytvoření přírodních rezervací“. Titul se odlišuje od obsahu přílohy. Je členěna do 26 obsahově velmi různých kapitol (částečně pozměněno a zkráceno).

1. Jako umístění řídicího centra je navrhován blanenský zámek, zdůvodňuje se proč, co bude nutné udělat a k čemu bude sloužit (stavební úpravy uvnitř a venku, ústředí pro krasovou problematiku, ředitelství Moravského krasu, správa provozu národního parku, zřízení krasového muzea jako oddělení Moravského zemského muzea, studovny, hostinské pokoje pro krátkodobý pobyt, knihovna s čítárnou, zřízení klubovny KČT a skautů).

2. Postavení malého pavilonu proti hlavnímu nádraží v Blansku (informační kancelář).
3. Přestavba noclehárny ve Skalním mlýně na prvotřídní hotel.
4. Přístavba společné noclehárny ke stávající chatě KČT na Macoše.
5. Z vily Salmovky u Skalního mlýna zřídit základnu pro praktické speleology pracující v severní části Moravského krasu.
6. Na vhodných místech postavit prodejny upomínkových předmětů.
7. Uspořádat dosavadní krasové sbírky u jeskyně Balcaruky a ve Sloupu.
8. Zlepšit provozní zařízení stávajících jeskyní. Týká se to nejen inventáře, ale i zaměstnanců.
9. Vypracovat studii o zahájení výzkumných prací po celém území Moravského krasu za účelem nových objevů.
10. Vybudovat propagační aparát pracující v tuzemsku a v zahraničí (tisk, film atd.).
11. Vytvořit prostředky k tomu, aby charakter Moravského krasu zůstal zachován a byl udržován.
12. Zpřístupnit návštěvníkům místní hradní zříceniny a zapojit jejich návštěvu do cestovních programů.
13. Opravit stávající a vybudovat nové turistické stezky a provést jejich řádné značení.
14. Vydat podrobnou turistickou mapu Moravského krasu ve velkém měřítku a důkladný cestovní plán s mnoha alternativami pro návštěvníky.
15. Zlepšit povrch stávajících silnic a zřídit silniční krasový okruh Moravským krasem. Uskutečnit napojení krasu na některou silniční magistrálu.
16. Organizovat autobusové, autokarové nebo trolejbusové spojení vyhlídkovými vozy, a to dvojího druhu, na kratší a delší tratě.
17. Vybudovat letiště vhodné k přistávání sportovních a lehkých cestovních letadel buď v Blansku nebo v krasu.
18. Působit, aby krajina nebyla znehodnocována z estetického hlediska (elektrické vedení v kabelech, odstranění sloupů). Zvážit povolování lomů.
19. Nedopustit, aby se lesy Mor. krasu staly pokusnou plochou. Omezit kácení stromů na nejmenší míru a zřídit v důležitých oblastech živočišné a rostlinné přírodní rezervace.
20. Vydávat jednotné paušální vstupenky platné pro všechny jeskyně Mor. krasu.
21. Budou-li to vyžadovat poměry, zahrnout do sféry působnosti i krasové ostrůvky u Javoříčka, Mladče a Štěpánovic.
22. Podporovat všemožně v mezích své kompetence hospodářský rozvoj kraje.
23. Utvořit z území Moravského krasu prvotřídní rekreační středisko, postarat se o postavení prvotřídních hotelů (nejméně tři) na místech klimaticky a komunikačně nevhodnějších.

24. Upravit nebo přeměnit některé vhodné stávající triangulační věže na rozhledny.
25. Působit k tomu, aby krajové hotelnictví a hostinské živnosti stály na výši a návštěvníky lákaly, nikoliv odrazovaly.
26. Postavit důstojné památníky zasloužilým krasovým badatelům, a to v krasu.

Po tomto výčtu je uvedeno zdůvodnění jednotlivých etap realizace, nutná časová délka realizace (čtyři léta!), rozbor nákladnosti. „Každé časové prodloužení přinese jen nutně ztráty. Nepřikročíme-li hned k provádění výstavby Moravského krasu, je nebezpečí, že zájem o něj se obrátí jiným směrem a tak později budeme těžko získávat to, co je nyní snadné.“

Z výčtu je patrné, že autor nerozlišoval hlavní a podružné akce, vše spojil dohromady bez ohledu na časovou realizaci. Již toto konstatování bych pokládal za důležité pro možné schválení projektu. Takto koncipovaná žádost neměla naději na schválení. Na projektu je však sympatické to, že se jednalo o globální pohled a globální řešení ve využití výjimečnosti celého Moravského krasu, ne tedy jen o využití známých jeskyní.

Velká snaha o zřízení družstva Moravský kras nebyla úspěšná. Záměr nebyl nikdy schválen a stal se jen dokladem výjimečné aktivity po druhé světové válce.

V nalezené složce se nacházely i další dokumenty, někdy pouze reliktů podkladů nejnaléhavějších úkolů, případně takové, které měly zřejmě sloužit jako předloha k nejrůznějším účelům, převážně však pro realizaci nutných zásahů do tehdejšího stavu Moravského krasu (pozůstatky po továrnách v jeskyních, roztroušená munice v Punkvě a v Mor. krasu, možnosti stavby krasového muzea, speleologické projekty s možností otevření dalších jeskyní pro návštěvníky, problematika turistiky na území Mor. krasu a celková propagace Mor. krasu).

Zajímavý je koncept přehledu činností, které by měla rozvíjet v nejbližší době národní správa Moravského krasu. Musí vlastnit všechny objevené a dosud neobjevené podzemní prostory a povrchové krasové jevy. Je nutné připravit návrh jeskynního zákona. Do vínku by měla dostat hotel Skalní mlýn, přilehlou vilu Salmovku, bufet u výtoku Punkvy a všechny další podobné podniky v Moravském krasu. Následující uvedené úkoly pak již více méně odpovídají tomu, co bylo uvedeno v návrhu na zřízení družstva.

Národní správa plánuje podle původního popřevratového návrhu (není znám) vytvoření Národního parku v oblasti mezi Němčicemi a Líšní, kde by se neměly zakládat nové lomy a porušovat skalní útvary. V oblasti by se mělo po stránce lesů hospodařit racionálně.

Rukou je napsán dokonce návrh na plán Národního parku. Je rozdělen na část úkolů, které je nutné splnit v nejbližších pěti letech (10 úkolů, pouze jejich názvy) a na plánované potřeby v dalších letech (5 úkolů široce

rozvedených). Na boku je poznámka „viz též program schůze národní správy Mor. krasu ze dne 24. července 1945, odstavec b a c“. Zpráva o této schůzi bohužel také chybí.

Zajímavý je útržek z nějaké delší zprávy, který uvádím bez komentáře v originále. Ukazuje, jak málo máme informačních pramenů z této doby. „Správu Národního parku Moravský kras bude prováděti nově zreorganizovaná společnost Moravský kras, která je složena ze zástupců ZNV a jejímž čestným předsedou se stal pro mimořádné zásluhy o výzkum Mor. krasu p. Josef Šamalík, rolník z Ostrova. Výzkum Moravského krasu po stránce ryze speleologické (objevování, zaměřování a zpřístupňování) provádí Krasové oddělení Zemského muzea v Brně, jehož přednostou je zasloužilý krasový pracovník moravský a objevitel četných jeskyní p. ing. Vladimír Ondroušek. Ostatní práce vede odborná komise při Krasovém oddělení muzea složená z odborníků Zemského muzea, z odborníků úřadu ZNV a z pracovníků Sekce pro přírodovědný výzkum Moravy při Svazu na ochranu přírody a domoviny na Moravě v Brně.“

Tento útržek je psaný na stroji, přesto jsem přesvědčen, že byl psán Vladimírem Ondrouškem. Do jaké míry byl použit, je těžké rozhodnout, možná byl jen připraven pro další užití.

Ve svazku dokumentů se nachází ještě jeden, který se týká finančních prostředků nutných pro provoz jeskyní a jejich opatrování. Tento dokument již poněkud vybočuje z rámce tohoto článku a proto jej blíže neuvádím.

Již jen těch několik náhodně nalezených dokumentů ukazuje, jak jsou naše informace o době po druhé světové válce v Moravském krasu a o dění kolem něho kusé. Tehdejší doba byla zřejmě mnohem činorodější než si možná myslíme. Jsem přesvědčen o tom, že dokumenty, ze kterých dnes vycházíme, jistě nebudou jediné, které existují. Při systematickém průzkumu různých archivů by se jistě našly i další, které by mohly doplnit chybějící informace o tomto období.

Něco z tehdejších záměrů se později v jiné podobě splnilo, další z různých důvodů ne. Co bych však chtěl závěrem zdůraznit je to, že tehdejší záměry se týkaly Moravského krasu jako celku, byly globální a ne roztržité na dílčí akce. V tom bych viděl jejich důležitost a možná i poučení pro dnešek. Protože celková globální vazba chybí, nejvíce bych si proto cenil komplexního pohledu na řešení problematiky jednotlivých dílčích problémů.

Příloha: Žádost o vytvoření družstva Moravský kras. →

Záležitost Moravského Krasu.

Čj. 965 pres. 45.

1 XI. 1945

Titl.

N á r o d n í s p r á v ě

Akc. spol. " Moravský Kras "

v B r n ě .

Okresní Národní výbor v Boskovicích, rada krasových obcí, jakož i KŮT brněnská župa a Cizinecký svaz přikládají k laskavému posouzení, případně realizování svůj návrh na zřízení družstva

Moravského Krasu.

Při uvažování vhodnosti nové právní formy, jež by spravovala vlastní území Moravského Krasu, považujeme za nejvýhodnější a nej přijatelnější formu družstva, utvořeného podle společenstevního zákona ze dne 9./4. 1873 č. 70 ř.z.

Má-li býti totiž dokonale využito přírodního bohatství našeho, již dnes proslulého kraje, je nezbytné zainteresovati v prvé řadě samosprávné svazky, zejména krasové obce, okres boskovický, okres Brno venkov a zemi Moravskoslezskou. Vzhledem ku svému poslání pak také cizinecký svaz a KŮT. Účast země Moravskoslezské a okresu boskovického zaručila by pak, že ve společnosti nebyly by sledovány účely, směřující převážně k zisku a že by hlavní úsilí zaměřeno bylo k hospodářskému povznesení a tu i zahraničnímu proslavení našeho kraje.

Forma družstva zaručila by patřičnou pružnost společnosti a za přímé účasti krasových obcí uvolnily by se snáze nezbyt-

ně nutné pracovní síly pro provádění budovatelských plánů.

Účelem družstva by bylo objevování nových jeskynních prostor, podpora vědeckého badání, vybudování Moravského Krasu po stránce cizineckého ruchu, tuzemská i cizozemská propagace, vybudování Mor. Krasu jako rekreačního střediska, zřízení přírodních rezervací v místech území, jež toho zasluhují z důvodů ochrannářských, zlepšení dosavadních původních zařízení ve stávajících jeskyních a to sloupsko-šošůveckých, ostrovských včetně císařské, punkevních a kateřinské, jako i propasti Macoohy, zpřístupňování nově objevených jeskynních prostor, vybudování silničního krasového okruhu a vůbec všech komunikací, usnadňujících příjezd do krasu, tedy i letiště a všeobecné zvelebení Moravského Krasu.

Členy družstva by byli: Země Moravskoslezská, okres boskovický, krasové obce, ~~na jízdní krasový území~~, KČST župa brněnská a Cizinecký svaz.

(Název společnosti, způsob účasti, rozdělení podílů jakož i další podrobnější body stanov, dohodly by se na společné schůzi všech interesentů. Podavatelé jsou ochotni, vyzve-li je ZNV, vypracovati přesný a podrobný návrh organizace navrhovaného družstva.

Zástupce morávských speleologů - výzkumců stavitel Josef Jalový z Blansku předkládá současně k uvážení pracovní plán, který by tvořil základ budovatelské práce v krasu.

Jest nesporné, že málo okresů a krajů naší republiky může se ohlubití takovým přírodním bohatstvím, krásou a zvláštnostmi jako má náš kras. A není to jen krása jeskynních prostor a krápníků, ale i krásná svérázná krajina, která tyto přírodní poklady skrývá. Kras je obdivován od každého, kdo kras navštíví, leč bohužel návštěva, zejména cizinců dosud stále neodpovídá výz-

namu kraje. Soudíme, že příčinou toho jest nedostatek komfortu, jež cizinci bezpodmínečně požadují, dále nedostatečná a málo účinná propaganda, nedostatečná organizace, nevyhovující silniční komunikace a nedostatek nových atrakcí.

Odstraniti tyto staré a všem zájemcům známé bolesti by se mohlo podle našeho názoru podařiti jen navrhovanému družstvu, ovšem v předpokladu, že družstvo bude vybudováno jak navrhuje, to je na nejširší základně.

Upřímnou a nezištnou spoluprací všechúčastněných činitelů brzo bychom mohli odčiniti staré chyby a vybudovati Kras tak, aby odpovídal svému významu.

Plán je tak obsáhlý, že jedině instituce vřocholně iniciativní z úzkými vztahy ke kraji může uskutečniti jeho realizování.

Obracíme se tedy na Národní správu spol. "Moravský Kras" se žádostí, aby pečlivě prostudovala náš návrh a uvážila jeho zřejmé přednosti. Návrh je vypracován vzhledem k nynějšímu vládnímu programu, jenž doporučuje podobné formy a usiluje o znárodnění významných hodnot.

Domníváme se též, že kdyby území Moravského Krasu bylo zestátněno, t.j. řízeno ústřední vládou v Praze, nebylo by docíleno z mnohých oprávněných důvodů takového stupně rozvoje našeho území, jaký mají na mysli podepsaní.

Za jednotlivé krasové obce zplnomocnění zástupci jednotlivých okrsků.

Blansko, Těchov-Obůrka, Olomčany, Klepačov, Lažánky, Jedovnice, Vilémovice, Rudice, Sloup, Němčice, Žďár, Petrovice, Suchdol, Veselice, Vavřinec, Šošůvka, Rájec n/Svit. Ostrov, Holštýn, Křtiny, Babice, Josefov, Habrůvka, Březina, Owhoz, Obce, Kani-

ce, Hoštěnice, Mokrá, Horákov, Adamov, Líšeň .

blanenský,

sloupský,

křtínský

Jedovnický

ostrovský

Za KČST

Za Zemský cizinecký svaz
ZEMSKÝ CIZINECKÝ SVAZ
V DĚLNÉ - MASARYKOVĚ 37

Za ONV Boskovice

ONV doporučuje návrh na vytvoření družstva, jež by mělo za úkol vybudování Mor. Krasu vážné pozornosti. Při tom má za to, že nezáleží tak na formě jak na účelu, který bude ta která zveleňovaná organizace sledovati. Každá organizace, jež si vytkne za úkol doopravdy vybudovati Mor. Kras v prvotřídní rekreační středisko i poutavé místo pro cizinecký ruch, bude námi plně podporována.

V Blansku, 7. listopadu 1945.
1 příloha.

Duplikát zaslán ZNV v Brně.

Co by krasoví znalci měli vědět – znáte bratry Škorpilovy?

Antonín Tůma

Všichni v Moravském krasu známe Karla Absolona. Jeho životopis z mnoha odkazů např. viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Absolon. Jenom připomenou, že se narodil 16. 6. 1877 v Boskovicích a zemřel 6. 10. 1960 v Brně. V Boskovicích najdeme na jeho rodném domě pamětní desku a v Brně na ústředním hřbitově velký pomník. Stěžejní dílo Moravský kras, které připravil, vyšlo až 10 let po jeho smrti v roce 1970 pod redakcí významného českého geologa Radima Kettnera. Absolon zasáhl svojí aktivitou do řady vědních oborů, ale řekněme, že byl především speleolog a archeolog, mimochodem nejspíš po svém dědovi Jindřichu Wankelovi.

Starším současníkem Karla Absolona byl jistý Karel Škorpil, jak vidíme, jmenovec Absolona. Karel Škorpil se narodil 15. 7. 1859 ve Vysokém Mýtě a zemřel 9. 3. 1944 ve Varně. Nepůsobil sice v Moravském krasu, ale přesto bychom o něm měli vědět. Byl totiž, stejně jako Absolon, archeolog a zabýval se i krasem a prosadil se v Bulharsku, kam odjel pracovat jako gymnaziální učitel. Je považován spolu s bratrem Hermenegildem za otce bulharské archeologie a speleologie a asi přidejme muzeologie. Bulhaři si ho velice váží především pro archeologický objev prvního hlavního města Bulharské říše – Plisky. Byla mu prokázána ta čest, že je pohřben v areálu svých archeologických vykopávek města Plisky (foto 1 a 2). Je také spolu s bratrem Hermenegildem autorem první bulharské publikace o krasu – v překladu „Krasové jevy Bulharska“. Zajímavostí této publikace tištěné v bulharském jazyku jsou mapky, ve kterých se objevují česká slova v latině. Více jeho životopis např. viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_%C5%Aokorpil.

Starším bratrem Karla byl Hermenegild Škorpil. Narodil se 8. 2. 1858 ve Vysokém Mýtě a zemřel 25. 6. 1923 ve Varně. Žil, jako mladší bratr Karel, v Bulharsku a učil zde na středních školách. Byl spolu s bratrem Karlem především archeologem, věnoval se i geologii Bulharska a je autorem první geologické mapy Bulharska. Více jeho životopis např. viz <http://www.osobnostiregionu.cz/osoby/875>.

Myslím, že i my v Moravském krasu máme vědět o existenci bratrů Škorpilových, i když zde nepůsobili. Jsou to vlastně takoví Karlové Absolonové Bulharska. Na počest bratrů Škorpilových je na bulharském pobřeží pojmenována vesnice „Škorpilovci“.

Aby výčet bratrů byl úplný, musím zmínit ještě dva starší bratry Karla a Hermenegilda. Jeden se jmenoval Ladislav Škorpil, narodil se 5. 11. 1853 ve

Vysokém Mýtě a zemřel 27. 12. 1918 v Kerči (Ukrajina). Byl to gymnaziální profesor jazyků v carském Rusku a působil rovněž jako archeolog, shodně jako jeho oba mladší bratři. Více jeho životopis např. viz <http://www.osobnostiregionu.cz/osoby/512>. Druhý se jmenoval Josef Škorpil, narodil se 28. 7. 1856 ve Vysokém Mýtě a zemřel 15. 3. 1931 v Plzni, byl architekt a ředitel plzeňského uměleckoprůmyslového muzea. Více jeho životopis např. viz http://www.zcm.cz/sites/default/files/josef_skorpil_architekt_a_reditel.pdf.

<h3>КАРЕЛ ШКОРПИЛ</h3> <p>Роден на 15. VII 1859 г в гр. Високо Мито, Чехия. Почина на 10. III. 1944 г.</p> <p>Заедно с директора на Руския археологически институт в Константинопол Феодор Успенски той извършва първите разкопки в района на старините северно от село Авоба (днешен гр. Плиска). Благодарение на дългогодишната проучвателска дейност на Карел Шкorpил, първата столица Плиска става достояние на народа и българската историческа наука.</p>	<h3>KAREL ŠKORPIL</h3> <p>HE WAS BORN ON 15.07.1859 IN VISOKO MITO, CZECH REPUBLIC AND DIED ON 10.03.1944.</p> <p>HE EXECUTED THE FIRST EXCAVATIONS OF THE RUINS TO THE NORTH OF THE VILLAGE OF ABOBA (NOWADATS – PLISKA) TOGETHER WITH THE DIRECTOR OF THE RUSSIAN ARCHAEOLOGICAL INSTITUTE IN CONSTANTINOPLE FEODOR USPENSKI. DUE TO THE LONG RESEARCHES OF KAREL ŠKORPIL, THE FIRST CAPITAL PLISKA BECAME KNOWN TO THE BULGARIAN HISTORY.</p>	
---	--	--

Foto 1 a 2 Hrob Karla Škorpila v Plisce (Foto O. Suldovská)

Ještě jednou k Amatérské jeskyni

Ladislav Slezák

Jedním z velice zajímavých příspěvků ve Speleu 70 z prosince 2016 je článek R. Musila. Článek je souborem několika zápisů z osobního archivu autora. První nese název „Zápis z vědecké porady o Amatérské jeskyni v severní části Moravského krasu konané dne 12. března 1969 v Moravském muzeu“. Podle místa konání byl svolavatelem patrně vedoucí Krasového oddělení Moravského muzea (ještě J. Příbyl? nebo již nastupující R. Burkhardt?). Složení členů vědeckého koncilia jednoznačně ukazuje na úmysl komplexního výzkumu jeskyně.

Zároveň jednoznačně staví vlastní amatérské objevitele do podružné role, jako jedné ze složek výzkumu. Jak je všeobecně známo, objevem staré části Amatérské jeskyně se obšírně zabývaly okresní orgány, ONV Blansko a jejich příslušné odbory. Plánivská skupina pod vedením Milana Šlechty (mimo jiné byl v té době zaměstnán jako člen Výzkumné skupiny Moravského krasu, pracující v jeskyni 13 C) byla ve svých průzkumných pracích vázána rozhodnutími Odboru kultury ONV. Ta omezovala vlastní speleologický průzkum staré části Amatérské jeskyně časovým limitem do konce r. 1970 a výslovně zakazovala jakékoliv aktivity směřující za koncový sifon Povodňové chodby.

Prostudujeme-li si podrobněji znění výše uvedeného zápisu, bez dalších pochybností o složení vědecké komise zjistíme, že svolavatel byl již informován o existenci jeskynního systému za koncovým sifonem (M. Šlechta). Odtud pramení i samotná vážnost a složení vědecké skupiny i některé další skutečnosti.

„Vzhledem ke skutečnosti, že nově objevená Amatérská (!) jeskyně představuje velmi významnou lokalitu pro další průzkumné speleologické práce je velmi vhodná pro turistické využití (?) a dále se jedná o dosud neporušenou jeskyni, je účelné provést její odborné zpracování.“

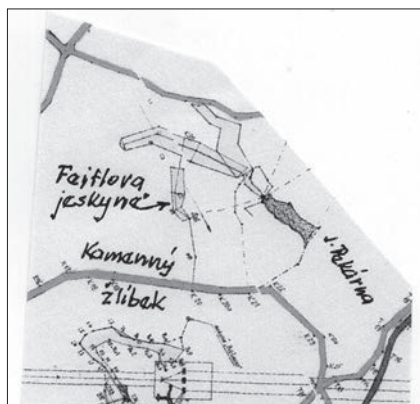
Potud bez komentáře, i když z pracovní porady téhož koncilia stojí za zmínku návrh J. Pišehe otevřít druhý vchod do Amatérské jeskyně (!). Tato porada je datována 9. 12. 1969. V té době již bylo veřejným tajemstvím, že M. Šlechta (M. Beníšek a následně M. Vojanec) pravidelně překonávají koncový sifon Povodňové chodby a zkoumají nově objevený jeskynní systém za ním.

Není úkolem tohoto příspěvku se znovu zabývat složitými politicko-mocenskými peripetiemi kolem Amatérské jeskyně. Konec konců jsou kulantně zmíněny v závěru příspěvku R. Musila. Nemohu si však odpustit několik „drobností“. Jak z přiloženého plánu staré části Amatérské jeskyně (Šlechta, Vít a kol.) vyplývá, není pochyb o jednoznačném pojmenování jeskyně. Na plánu je též jasně čitelné razítko Speleologický klub Brno. Objevená část jeskyně je nedílnou částí celého komplexu Amatérské jeskyně. Nechápu, proč vedení

Speleologického klubu, včetně všech členů vědeckého koncilia, nezabránilo nechtuným tahanicím o název jeskyně. Ještě, že se našli odvážlivci z řad jeskyňářů (S. Mayer, H. Havel), kteří „zlomili“ předsedu vlády J. Korčáka! A konec konců, sice pozdě, ale přece, vymazala GÚ ČSAV ze své nomenklatury funkci vědeckého tajemníka i s jeho osobou.

Přesto, nebo právě proto, přišli amatérští jeskyňáři na deset let o svůj největší objev v historii Moravského krasu.

Přílohy k článku L. Slezáka *Ještě nepřišel jejich čas* na str. 9

Okolí jeskyně Pěkárný se zákresem Feitlovy jeskyně

Vytažené, původně vyrudlé a nečitelné šipky ing. Feitla nad hypotetickou jeskyní (v kroužku)

Výročí a vzpomínky

RNDr. Jan Himmel – 80 let

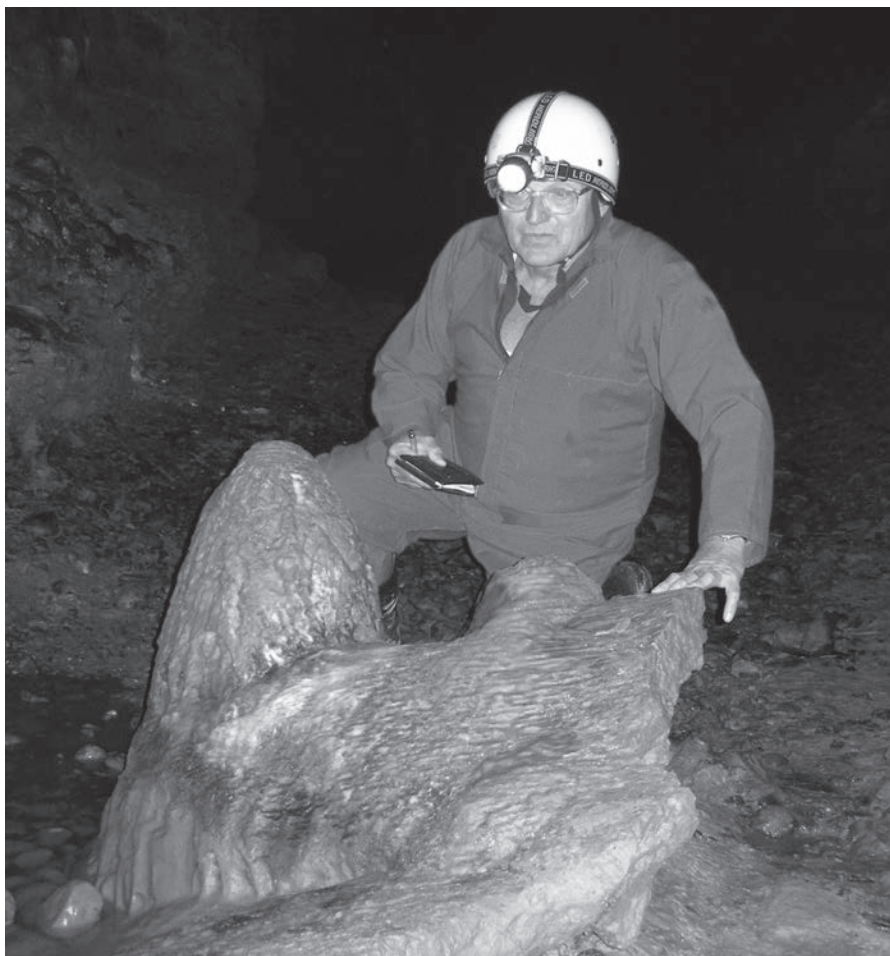
Dne 17. září 2017 se dožil uprostřed své vědecko-výzkumné práce pro kras významného životního jubilea RNDr. Jan Himmel, předseda ČSS ZO 6-11 Královopolská a čestný člen ČSS.

Od svých studentských let se zajímal o jeskyně natolik, že si z vlastní iniciativy vyžádal na přírodovědecké fakultě MU možnost naslouchat geografickým přednáškám u prof. Vitáska, ačkoliv studoval jiný obor. Od roku 1956, kdy dostal od rodičů knihu Jos. Kunskeho Kras a jeskyně, popisující kras a jeho zákonitosti, se jeho zájem o jeskyně prohloubil. Velký vliv pak na něj měly přednášky prof. Dr. K. Absolona, pořádané pro veřejnost v umělecko-průmyslovém muzeu na Husově ulici v Brně. V rámci studijních oborů biologie a chemie, z kterých obou má na Masarykově univerzitě státnici, studoval chemii vody. Poznatky z těchto studií pak využíval při zkoumání podzemních vodních cest.

Svojí sportovní a výzkumnou činností dovedl u kamarádů získat zájem a tak v roce 1956 vytvořil kolektiv zájemců, kteří s ním pracovali v krasu. Věnoval se a dosud se věnuje detailně hlavně jižní části Moravského krasu s Ochozskou jeskyní. Přitom se seznamoval i s jinými lokalitami a jinými krasovými oblastmi.

V roce 1958 provedl ve Slovenském krasu (tehdy Jihoslovenském) dokumentaci jeskyní východní části Jasovské planiny včetně Jasovské jeskyně. V roce 1959 sestoupil jako první Čech a třetí člověk vůbec na dno nejhlubší propasti Československa Barazdaláše v Jihoslovenském krasu, kam v dalších letech podnikl celkem 11 expedic, při kterých byla propast správně zaměřena a bylo nalezeno další pokračování, které původní rozlohu propasti zdvojnásobilo.

Se svými kamarády jeskyňáři podnikl několik výprav do zahraničí. V letech 1965 a 1966 do krasu v Jugoslávii, v letech 1975, 1977 a 1979 do krasu Padiše v Rumunsku, kde se podařil první československý průstup gigantickou jeskyní Cetatile Ponorului a objev nové jeskyně Brněnské a propasti.

V roce 1974 navázal a dále udržoval těsné styky s bulharskou skupinou ve městě Peštera, která byla v letech 1975 a 1977 hosty naší skupiny a naše skupina se na oplátku zúčastnila celobulharského speleologického setkání v pešterském krasu Rodop v r. 1979.

V roce 1980 pak podnikl orientační expedici do krasu Rodop kolem města Čepeláre v BLR, s následnou návštěvou některých rakouských a italských jeskyní.

Činnost v krasu nechápal jako dobrodružství, ale už od roku 1955 jako přínos k poznávání zákonitostí vývoje krasu a také jako péči o něj. V tomto duchu trvale vede svůj kolektiv. Pod jeho vedením začínala činnost řada jeskyňářů a formoval se jejich vztah k jeskyním.

V letech 1985 a 1987 organizoval vzdělávání jeskyňářů, v kterém kromě své profese uplatňoval své pedagogické vzdělání. Učil své kamarády nahlížet na jeskyně nejen jako na romantické prolézání, ale jako na předmět studia z více hledisek. Mladí i staří zájemci o kras byli takto usměrňováni ke komplexnímu vztahu ke krasu.

Hlavní část výzkumné činnosti věnoval mnohaletému systematickému hydrologickému výzkumu cest podzemních vod jižní části Moravského krasu a Ochozské jeskyně. V roce 1986 zřídil terénní podzemní laboratoř s kontinuálním automatickým záznamem průtoků skapové vody a některých fyzikálně-chemických parametrů. Součástí tohoto hydrologického výzkumu je rovněž dlouholetý provoz srážkoměrné stanice v Hostěnicích.

Se svým kolektivem nalezl, zhodnotil, změřil, prozkoumal, popsal a doplnil hodnotami GPS a nadmořskými výškami 64 jeskyní v jižní části Moravského krasu v krasovém povodí Říčky. Tyto výsledky se svým bratrem publikoval v roce 2012. Svoje poznatky o hydrologii toků v této části krasu získané více než 50letým pozorováním a studiem zhodnotil v samostatné publikaci.

Již od svých studentských let se zajímal o jeskyně na Květnici v Tišnovském krasu, kde důkladným prozkoumáním a změřením Květnické propasti přispěl k objasnění lidových pověr o tajemném jezeře na jejím dně. Se svými kolegy se podílel na prozkoumání v r. 1972 objevené Královy jeskyně na Květnici a jeskyni zmapoval.

V těžbou zasažených krasových lokalitách v Lažánkách a na Čebínce provedl se členy své speleologické skupiny záchranný výzkum a dokumentaci později odstřelených jeskyní.

Výsledky svého výzkumu v oboru speleologie a karsologie, provedeného v součinnosti se svými kamarády v letech 1957–2017, shrnul ve 123 odborných publikacích, 33 závěrečných zprávách o výzkumu, 8 zprávách z expedic a 150 novinových článcích. Z oboru hydrobiologie a vodního hospodářství zveřejnil 13 odborných publikací a 58 závěrečných zpráv o výzkumu.

Milý Honzo,

rádi bychom Ti jménem svým i ostatních Tvých kamarádů a členů ČSS ZO 6-11 Královopolská vyslovili blahopřání k Tvému životnímu jubileu. Děkujeme Ti za Tvou mnohaletou houževnatou práci pro kras a speleologii. Vzpomínáme na pěkné chvíle společně strávené v krasu i mimo něj a věříme, že jich společně ještě dost prožijeme.

Přejeme Ti hodně zdraví, optimismu a sil při pokračování naší společné činnosti ve prospěch speleologie a ochrany přírody. V Tvém osobním životě pak hodně spokojenosti a radosti z vnoučat!

Petr Himmel a Josef Mareš, za členy ČSS ZO 6-11

Vzpomínka na pana Arnošta Hlouška

Zdeněk Cihlář (ZO 6-05 Křtinské údolí)

S koncem roku 2016 nás navždy opustil kamarád a kolega jeskyňář, senior pan Arnošt Hloušek z Habrůvky. Už jako malý kluk prolézal s kamarády jeskyně a skalní partie v okolí. Znal takřka každý kámen Křtinského údolí ve střední části Moravského krasu. Místní krasová příroda ho očarovala a speleologie se mu stala koníčkem takřka na celý život. Práci v podzemí se věnoval s obrovskou pílí, pečlivostí a vytrvalostí. Nesmírnou zásluhou jsou především jeho práce na otevírce mnoha zdejších závrtů a těžbě jeskynního sedimentu. Pověštinou pracoval se svým nerozlučným kamarádem Emanuelem Jaškem.

Se speleologickou činností začíná ještě jako mladý hoch v jeskyni Jestřábí skála, kde se setkává s organizovanými jeskyňáři a zanedlouho se stává členem Speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou, později ČSS ZO

Arnošt Hloušek (Foto J. Cihlář, září 2006)

6-05 Křtinské údolí. Po válce při průzkumu Křtinské údolí nachází na louce před jeskyní tělo Františka Hlouška, mladého partyzána z Habrůvky, který zde byl zastřelen společně s Josefem Korbičkou na samotném konci války 7. 5. 1945.

Jakmile němečtí vojáci opustili okolí, ani tajuplná jeskyně Výpustek neunikla pozornosti badatelů. Ihned se snaží prohledávat okolí i vlastní jeskynní prostory. Ve snaze pokračovat v průzkumu a navázat na práce pana Františka Poláka z Habrůvky se snaží najít legendární Urbánkův Výpustek. Začínají s prokopáváním Babické chodby. Především po nocích zmáhají nebezpečný zával, aby v roce 1950 dosáhli tajemných prostor Salmova Výpustku. Jelikož je přístupová chodba situována v labilním suti a pažena pouze dřevěnými výztuhami, dochází zanedlouho k opětovnému zavalení. Pan Arnošt Hloušek opakovaně pracuje na nelehké otevírce této části jeskyně i v roce 1992 a 2007! V roce 1948 prohledává okolí menší skalky s charakteristickými erozními prvky poblíž jeskyně Výpustek. Po odstranění několika kamenů spatřil neznámý vstup a objevuje jeskyni nesoucí jeho jméno „Arnoštka“. V roce 1954 pronikli v monumentálním závrtu Na Lazech do neznámého pokračování. K panu Arnoštu Hlouškovi patří neodmyslitelně také kamenické práce. Stavěl mnoho opěrných zídek, chodníků či vstupních portálů jeskyní.

V roce 2008 byl jeho ZO 6-05 Křtinské údolí navržen na medaili za zásluhy, kterou na valné hromadě ČSS ve Sloupu získal. Snad je toto ocenění alespoň nepatrným uznáním jeho nesmírné obětavosti, práce a času, který věnoval touze po poznání. Přejeme mu zasloužený odpočinek a ještě jednou velké díky za obrovský kus práce v jeskyních Křtinského údolí.

Kolegové a kamarádi jeskyňáři

VELKÝ TRAVEZ THE SUPERLONG

20 ROKOV

SKUTOČNOSTI

Technické:	
Dĺžka lana	909 m
Material lana	Polyamid
Priemer lana	12,5 mm
Pevnosť lana minimálne	28 kN
Predĺženie lana pri zaťažení 1 kN	1,2 %
Výrobca lana	LANEX Bolatice
Skutočná dĺžka traverzu	847,67 m
Horizontálna dĺžka traverzu	846,76 m
Výškový rozdiel kotvových bodov	39,23 m
Výška nízšieho kotvenia nad dnom tiesňavy	342 m
Hmotnosť použitého lana ca.	85 kg
Pnutie v napnutom lane	6,2 kN
Priehyb napnutého lana	7 - 9 m
Pnutie v napnutom a zaťaženom lane	7 - 7,5 kN
Priehyb napnutého a zaťaženého lana	30 - 40 m

Toto výnimočné podujatie bolo zorganizované technickou komisiou Slovenskej speleologickej spoločnosti a zaregistrované v Guinnessovej knihe rekordov.

Pretiahnutie lana ponad tiesňavu sa uskutočnilo v troch fázach. Prvá, polyamidová šnúrka priemeru 1,3 mm sa roztrhla pri ťahaní za vrtnínikom. Druhá, Dynemová šnúrka priemeru 0,9 mm, s hmotnosťou 1,2 kg/km a pevnosťou 750 N vydržala. Pomocou nej sa pretiahla ďalšia šnúra priemeru 5 mm, s hmotnosťou 12,5 kg/km a pevnosťou 5 kN. Pomocou tej sa ponad tiesňavu pretiahlo hlavné lano.

Na jednej strane bolo upnuté pomocou bezpečnostného uzla a na druhej strane na lodnom navijáku, ktorý zabezpečoval súčasne až tri funkcie. Bezpečné kotvenie, napínanie a povoľovanie lana. Na jednej strane bolo ukotvenie vykonané cez digitálny merací modul, ktorý kontinuálne ukazoval hodnotu pnutia v lane.

Podujatie bolo postkongresová akcia 12. Medzinárodného speleologického kongresu, ktorý sa týždeň pred tým skončil vo švajčiarskom La Chaux de Fond.

Oficiálne meranie dĺžky traverzu a jeho parametrov a preležania sa vykonalo za prítomnosti notára. Spolu 44 lezcov zo šiestich krajín prekonalo Veľký travez v dňoch 22. až 25. 8. 1997, z toho dve ženy. Najlepší čas bol 8 minút a 37 sekúnd. Priemerná rýchlosť však bola 30 minút.

Vzniklo viac ako 1000 fotografií dokumentujúcich podujatie (papierových, vtedy ešte nebola digitálna fotografia).

V archíve je viac ako 100 hodín surových videozáznamov rôznej kvality a od rôznych autorov.

Organizačnému výboru zloženého z odborníkov v rôznych oblastiach počas podujatia pomáhalo 58 priamych a odborné zdatných jaskyniarov a horolezcov. Celkovo sa na zabezpečení podujatia podieľalo až 185 dobrovoľníkov (väčšinou sa podieľali na zabezpečení ochrany chráneného územia) blízkych sponzorov a VIP návštevníkov.

Zvláštne podakovanie patrí páňovi Jaroslavi Hendrichovi, vedúcemu vývojového oddelenia LANEX-u Bolatice. Bol jedinou osobou, ktorá dôverovala nášmu projektu a s veľkým nasadením vyvíjal a zhotovil toto špeciálne superstatické lano.

Tento plágát bol zhotovený v júli 2017, ako pripomenutie tejto udalosti. Viac podrobností a film na: www.velkytravez.meander.sk

TRAVERZ DNG TYROLEAN

20 YEARS

FACTS

Technical:

Rope lenght	909 m
Rope material	Polyamid
Rope diameter	12,5 mm
Rope strength minimal	28 kN
Rope elongation at load 1 kN	1,2 %
Rope producer	LANEX Bolaticce
Length of free rope in air	847,67 m
Horizontal projection of free rope	846,76 m
Denivelation of the anchorage points	39,23 m
Height of lower anchorage above gorge bottom	342 m
Weight of air part of the rope	85 kg
Tension of unloaded rope	6,2 kN
Sag of unloaded rope	7 - 9 m
Tension of loaded rope	7 - 7,5 kN
Sag of loaded rope	30 - 40 m

This unique event was organized by Technical Committee of the Slovak Speleological Society and registered in Guinness book of records.

The organizing Committee was crated of specialist in different fields of interest involved in the event. 58 close, high skilled cooperators helped the committee during the event. But the complete operating team counted over 185 volunteers (mainly for watching of the reservation conditions) heart indebted to sponsors and persons countenanced us. Special thank to Mr. Jaroslav Hendrich, chief of develop department in LANEX Bolaticce. He was the only man in LANEX intrusting Velky Traverz project.

There were three cords used by us to drawing of traverse rope over the gorge. First polyamid ropelet with 1.3 mm diameter broke when it was brought over gorge by the copter. The second Dynnema cord with diameter of 0.9 mm, weight of 1.2 kg/km and strenght of 750 N was brought successfully. We connected the ropelet to second cord with diameter of 5 mm, weight of 12.5 kg/km and strenght of 5 kN and drew this ropelet over the gorge. Main rope was overdrawn by 5 mm cord similarly. The rope was fastened to the central point by a tensionless knot on the eastern side and by a yacht rope winch on the western side where a dynamometer for continual tension measurement was inserted. An output pulley hung free on each side of gorge was installed for the elimination of transversal forces (due a wind, for example).

This was a post congress event of 12-th International Speleological Congress in Swiss La Chaux de Fond which closed one week prior. The official climbing was audited by public notary as well as parameters of Velky traverz. Altogether 44 chibmers from 6 countries passed the superlong tyrolean traverse Velky Travez in days 22. - 25. 8. 1997. Two women passed too. Best time of passing was 8 minutes 37 seconds but mostly a folk passed it in 30 minutes. More than 1000 color photos from different authors (printed, not yet digital imaging), about 100 hours of rough video material of different quality from different authors is in the Velky Travers archive.

This poster was crated in July 2017 to remember the event.
More info and movie on:
www.velkytraverz.meander.sk

Přístupová asfaltka do Jenolan Caves vede zčásti jeskyní (Foto J. Otava)